

Tutu ña kēta kuenda ñivi Hebreu

*Ndioo, tāchi ra ma ra se'e ra ña na katitu'un
ra ma tu'un yu'u ra nuu ma ñivi*

¹ Tand'i ma kuiya yā'a taji'na, Ndioo kā'an ra chi'in ma ndian kūu ñivio, ndian chīyo taji'na kua'a' va'a cha'a' chi'in kua'a' nuu tu'un, ta tāchi ra ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u ra ña na katitu'un ndra yi nuu na takan. ² Va ma vitin, ma nuu ndi'inia ma kuiya, tāchi Ndioo ma ra Se'e ra Jesuu nuu yo, ña na ka'an ra chi'in tu'un yu'u Ndioo nuu yo, vati Ndioo chā'a ra ndisaa kuii ma tundeeni ra nuu ra, ta juuni kūta'an ra chi'in ra ora jātuvi ra ma ñuñivi chi'in andivi. ³ Vati Jesuu indukuni tàcha ra takua tàcha Racha'nu Ndioo, ra ìyo andivi. Ta ma xina'ñu ra, indukuni kùu yi takua kùu ma Ndioo. Ta Jesuu chi'in tu'un ra, nuu nda'a' ra ìyo tand'i ma nakuyi ìyo ñuñivi, ti ya'aga ndatu ma ña kà'an ra. Ta ora cha yā'a ña jānandoo juuni maa ra ma kuatio, chūnandi ra ma andivi, iti' chiyo kua'a ma Ndioo nuu chà'nda ra tiñu.

*Ma Jesuu ra Se'e Ndioo, ka'nuga ma tiñu jà'a
ra kua ma tiñu ña jà'a ma tati va'a ña jà'a tiñu
nuu Ndioo*

⁴ Yakan va ka'nuga kùu ma sivi ra Se'e Ndioo, kua ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo. Vati ma Ndioo jā'a ña nī'i ra iin tiñu nduva'a kuii ka'nuga kua ma ña nī'i ma tati jà'a tiñu nuu ra. ⁵ Vati ma

Ndioo tükuii nī ka'an ra te'en chi'in ma nī'iin ma tati va'a jà'a tiñu nuu ra:

Yo'o kùu ma se'i,

Ta vitin yu'u kùu ma ra chā'a tundeeni nuun.

Ta juuni töve nī ka'an ra te'en chi'in nī'iin tati va'a ña jà'a tiñu nuu ra:

Yu'u kùu iin Tatá maa ra,

ta rakan, kuendai vitin kùu ra iin ra Se'i.

⁶ Va ma inga tuku cha'a' ña jàna'a Ndioo ma ra Se'e nunuu ra nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, kà'an ra te'en:

Ndyo'o tati jà'a tiñu nui, na jaka'nu ndo ma ra Se'i.

Kā'an ra chi'in na.

⁷ Ndioo kà'an ra te'en cha'a' ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu ra:

Jà'i ña na kuu ma tati va'a jà'a tiñu nui takua kùu ma tati chàkin,

ta na kuu na takua kùu ma ñu'ú ndàkonditi ndia.

⁸ Ndioo kà'an ra nuu ma ra Se'e ra Jesuu te'en ndia:

Yo'o Racha'nu Ndioo, ma yutun vatun ndà'un, jàna'a yi ña chi'in tu'un ndaa ni ka'ndaun tiñu endeeni.

⁹ Vati maun kùuniun nde'un ma ña va'a ta xaaniun nde'un ma ña töve va'a,

yakan va yu'u ra kùu Ndiooun, kächin ñun,

ta ya'aga chitu ma animaun ña chisiun jà'i kua ma ndian ndàkata'an chi'un,

kā'an Ndioo chi'in Se'e ra.

¹⁰ Ta juuni kà'an ra te'en ndia:

Yo'o Racha'nu, ma ora kīcha'a ma ñuñivi, maun jà'a ña tūvi yi,

ta juuni chi'in nda'a' maun kùu yi ña tūvi ma andivi jà'un ndia.

11 Tand'i ma ña tūvi niku ni naa yi,
va maun ni koo endeeni.
Tand'i ma ña tūvi,
ni kucha'nu yi takua ndòcha'nu ma ja'ma ña
chàku'un yo.

12 Ta ni tika'nun ma ñuñivi takua jà'a yo chi'in
iin ja'ma ora chikuta'nu yi,
ta juuni ni nasamaun yi takua jà'a yo ora sàma
yo ma ja'ma chàku'un yo.

Va maun, iini ra kùun ña töve sàmaun,
ta nī'iin cha'a' na töve ni naun ndia.

Takan kā'an Ndioo chi'in Se'e ra.

13 Nī'iin cha'a' na töve nī ka'an ma Ndioo te'en
chi'in ma ndian kùu tati va'a jà'a tiñu kuenda ra:
Kunandi iti' chiyo kua'i nda kati ku'vai tand'i ma
ndian kànita'an chi'un nuun,
ikan na kuu na takua kùu ma nuu chòjondi
cha'un,

ta ikan na kuu ka'ndaun tiñu nuu na,
kā'an ra.

14 Vati ndisaa ma ndian kùu tati va'a, ndian jà'a
tiñu nuu Ndioo, juuni kùu na ndian tāchi Ndioo,
ña na tindee na ma ndian ni ni'i ña na kakú jà'a
ma tundeeni ra.

2

*Ìyo yi ña jakuenda nduva'a kuio yo, ikan na
kakú yo*

¹ Yakan va cha'a' ma ña'a, ìyo yi ña taso'o
nduva'a kuio yo ma tu'un ña chīnio, ikan na töve
kesiin yo ma iti' Ndioo. ² Vati tāchi Ndioo ma tati
va'a ra na katitu'un na ma tu'un ley ra taji'na.
Ta ndicha kuio ni kuu ma ña kà'an yi. Taku
ma ndian nī jachi'in ma ña kà'an yi ndicha ña

ndē'e na ma tundo'o cha'a' ma kuati ña jà'a na.
³ Tu takan kùu yi, ¿naja kua jà'a yo, ikan na kuu kakú yo tuva jáña yo ma tu'un ka'nu ña kà'an naja kùu yi ña jàkakú Ndioo ma ñivi? Vati maa ma Racha'nu chito'o yo Jesuu, kùu ma ra nunuu kātitu'un ma tu'un ña kà'an cha'a' naja kua kùu kakú ma ñivi, ta iti' nuu ma ndian chīni ma ña kā'an ra, jāna'a kachin ndiko na yi nuu yo. ⁴ Va ma Racha'nu Ndioo, kùta'an ra chi'in ma ndian kà'an tu'un ikan, ta jāna'a ra ti tu'un ndicha kùu yi chi'in kua'a' seña, chi'in ña nduva'a kuii vii, chi'in kua'a' va'a ndatu, ta tāchi ra ma Tati Íí ra ña na katakuati yi kua'a' nuu ndatu nuu ma ñivi ra takua kùuni ra ña na kuu.

Jesuu ndākuu ra iin ñivi ma takua kùu yo

⁵ Ndioo töve nī cha'a ra ndatu nuu ma ndian kùu tati va'a ra ña na ka'nda na tiñu nuu ma ñivi iyo ñuñivi ña nī kichi iti' nuu, vati cha'a' yakan kùu ma ña kà'an yo vitin. ⁶ Va ndicha ña tañu ma tutu Ndioo iyo iin tu'un ña kà'an yi te'en:

¿Niyi kùu ma ñivi iyo ñuñivi?

¿A iyo kuenda na, kùuniun,

yakan va chàku'uniun na, ta jàkuendaun na ndia?

⁷ Chīyo ita'vi kuiya ña ka'nuga ma tati va'a jà'a tiñu nuun takua kùu ma ñivi iyo ñuñivi.

Vaji takan kùu yi, chā'un kua'a' va'a ndatu ka'nu nuu ma ñivi ta tiñu'un na.

Ta juuni cha chā'un nuu na na ka'nda na tiñu nuu tandi'i ma ña tūvi jā'un chi'in ma nda'un.

⁸ Ta takan chā'un yo'o Ndioo ña na kùu ka'nda na tiñu nuu tandi'i ma ña iyo ñuñivi.

Kàti ma ra kà'an tatiempu.

Vaji cha chā'a Ndioo ña na ka'nda na tiñu nuu tandi'i nakuyi ìyo ñuñivi, ndicha kuui ti töve nī ndakoo ra nī'iin nakuyi ña kuu ka'nda na tiñu nuu, va nda tiempu vitin, ndè'o ña ndisaa nakuyi takä'an kuu chaa na ña ka'nda na tiñu nuu yi.
⁹ Va vitin ndè'o ña iin ra nàni Jesuu. Chā'a ma Ndioo ndatu ra nuu ra tiaga ninuu kua ma ndatu ña chā'a ra nuu ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu ra. Cha'a' ña chī'í ra cha'a ma kuati ndisaa yo, yakan va cha nī'i ra ndatu ya'aga tacha ta iñu'u. Ta cha'a' ma ñamani Ndioo kuu yi ña chī'í ra, ikan na tuvini ra ta na koto ra naja ta'an yo ora chī'í yo.

¹⁰ Racha'nu Ndioo kuu ra ma ra ña jātuvi ta kùmi ndisaa ña ìyo ma ñuñivi. Cha'a' yakan kuu yi ña töve ndetiñu kuenda ra ña na ja'a ra ña nī'i Jesuu ña koo va'a ra cha'a' tundo'o ña ndē'e ra cha'a' ndisaa yo, ikan na kuu kunda'a ra kua'a' se'e ra ña na koo na chi'in ra ma iti' andivi. Vati Jesuu kuu ma ra jàna'a iti' nuu kuu kakú yo.

¹¹ Vati tandi'i yo iini Tatá yo, nda ma ra jà'í chi'in ma ndian kuu í jà'a ra ndia. Cha'a' ña iini ma Tatá yo, yakan va ma Jesuu töve kùkanuu ra ña kà'an ra ña yani ra ta ta'an ra kuu yo. ¹² Ta juuni ora kà'an ra te'en ma tava kà'an ma nuu tutu Ndioo:

Ni katitu'in nuu ndian ta'in ma tava kàun.

Ta ora cha kùti'vi ma ñivi chi'in, ni jaka'nui ñun
 chi'in iin yaa ña ni katai ma tañu na,
 kàti yi.

¹³ Ta inga cha'a' kà'an Jesuu te'en:

Ni chinunì ma ña kà'an ma Ndioo.

Ta inga cha'a kà'an ndiko ra te'en:
 I'ya ka'iin ti'vi ma ñivi ña chā'a Ndioo nui chi'in.
 Ta kùu na takua kùu se'un,
 kàti yi.

¹⁴ Ta ma ndian se'e ikan ìyo kuñu na chi'in nii na. Ta Jesuu juuni chīyo kuñu ra chi'in nii ra ndia tava kùu ma ñivi, ikan na kuu janaa ra ma ndatu ma ñá' ìyo ndatu ña kùu ka'ni, ta ma ñá' ìyo ndatu ñá' kuu ka'ni ikan kùu ma kui'na.

¹⁵ Ta jā'a ma Jesuu takan, ikan na kuu jakakú ra ndisaa ma ndian kùu tava kùu iin musu jà'a ma ña ya'aga yu'vi na, ta endee chà'nini na ña ni kuvi na. ¹⁶ Ndicha va'a ña töve vèchi ra ña ni tindee ra ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo, vati vèchi tindee ra ma ndian kùu tata ma Abraham. ¹⁷ Takan ìyo yi ña ja'a ra, ikan na ndakuu ra indukuni ma ninii ni takua kùu ma ñivi ta'an ra, ikan na chaa ra kùu ra iin sutu ka'nuga, ra jà'a tiñu nuu Ndioo cha'a' na. Ta na kuu ra iin sutu ya'aga va'a ta ya'a kunda'vini ra ma ñivi. Ta takan kuu ni'i ra ña na janaa ma Ndioo ma kuati ma ñivi. ¹⁸ Ta takua juuni maa ma Jesuu, ndē'e ra ma tundo'o niku, ta kī'in ma kui'na ku'va ra, yakan va vitin cha ìyo va'a ra ña kuta'an ra chí'in ma ndian juuni kī'in ma kui'na ku'va ndia.

3

Ka'nuga tiñu jà'a ma Jesuu kua ma Moisés

¹ Yakan va ndyo'o yani chí'in ta'an, ndian í ìyo nuu chà'nda Ndioo tiñu, vati ndyo'o kùu ma ndian kàchin ma Ndioo ndo ña na kuu chito'o ndo ra, na kuuni nduva'a kuii ndo nde'e ndo ma Jesuu, vati maa ra kùu ma ra ndatu, ra tatun

Ndioo. Ta maa ra kùu ma ra sutu kuxini. Vati nuu rakan kùu ma nuu kùu na'ma yo cha'a' ma ña chìnunio ma ña kà'an ra. ² Vati Jesuu ya'a ìyo tundeeni Ndioo chi'in ra. Yakan va kāchin Ndioo ra ña na ja'a ra ma tiñu i'ya. Vati takua ma Moisés chīyo tundeeni Ndioo chi'in ra niku, ti ma ora chīyo ra niku, jàtiñu va'a ra kuenda ma ñivi Ndioo. ³ Yakan va ma Jesuu ìyo yi ña na tiñu'uga yo ra kua ma Moisés, indukuni kùu yi tava kùu iin ma labañi, ra jàva'a iin ve'e, ìyo yi ña tiñu'uga yo ra kua ma ve'e. ⁴ Tandì'i ve'e ìyo yi ña java'a iin ñivini yi, va ma Ndioo kùu ma ra jà'a ña tūvi tandì'i ma ña ìyo vitin ma ñuñivi. ⁵ Yakan va ma Moisés kūu ra iin musu iñu'u, ra jàva'a tiñu kuenda ma ñivi Ndioo. Ta ma tiñu ña jà'a ra kùu yi ña jàna'a ra nuu na cha'a' ma ña ni ka'an ma Ndioo iti' nuu. ⁶ Va tava Jesucristu kùu ra takua kùu iin ra kùu iin se'e ra ña kùña'a iin ve'e ña jà'a va'a ra kuenda ma ndian indii tichi yi. Va tava kùu yo ma ñivi Ndioo, yakan va kùu yo tava kùu ma ñivi ìyo tichi ve'e ikan, tuva ndicha ña endee töve jàña yo ña chìnunio tu'un ra, ta ndaani yo ndàtu yo ma ndatu ka'nu ña ni ni'i yo jà'a ra.

Ni nindee ma ñivi Ndioo jà'a ra

⁷ Yakan va ma tava kā'an ma Tati Í Ndioo tatiempu, ta te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo: Ma kivi vitin tuva chini ndo ma ña kà'an Ndioo, ⁸ ìyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'an ra ta na jändava ndo ma anima ndo, ma takua jà'a ma ndian kānita'an chi'in Ndioo, ta kī'in na ku'va ra ma tichi ku'u ma nuu töve takuui.

⁹ Ma tichi ku'u ikan kùu nuu kī'in ma ñivi ndo, ndian chīyo taji'na ma ku'va yu'u, vaji cha ndē'e na ma ndatu ka'nu ña jā'i ma ndi uvi xiko kuiya ña chākunuu na ma tichi ku'u niku.

¹⁰ Yakan va nduva'a kuii kūxain chi'in ma ñivi ndo, ndian chīyo taji'na niku, ta kā'in te'en nuu na:

“Ndyo'o ndisaa tiempu kùu ndo ma ndian jàña iti' va'a, va ndicha kuii ña na töve kùuni ndo nakoto ndo ma itj.”

Takan kā'in chi'in na.

¹¹ Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a kūxain chi'in na, ta chā'i tu'un nuu na ña töve ni ku'vai nuu nindee na chí'in,

kàti Ndioo. ¹² Ndyo'o yani ta ñivi ta'in, na kumi kuenda ndo anima ndo, ikan na töve ndakuu kini yi ta ja'a yi ña tüvi chìnuni ndo tu'un ra, ta kesiin ndo iti' Ndioo ndito. ¹³ Va'a ga ña na kuta'an ndo chi'in ta'an ndo ta na jandomani ndo na nani kivi, va na kicha'a ndo ja'a ndo yi antea ña ndi'i ma kivi i'ya, ikan na nī'iin ndo na töve jàndondava ndo ma anima ndo ta na töve kèña'a ndo juuni maa ndo ti tu kì'vi ndo jà'a ndo kuati.

¹⁴ Vati ndicha ña cha ndō'iin yo chí'in Cristu, tuva kundeni yo ña chìnunio ma tu'un ra indukuni kua ma ora kīcha'a yo chìnuni yo yi. Takan iyo yi ña ja'a yo nda kati chaa ma kivi nuu ndi'inia ña iyo yo. ¹⁵ Vaji kà'an ma tu'un Ndioo te'en cha'a' ma ña já kā'in:

Ma kivi i'ya tuva chini ndo ma ña kà'an Ndioo, iyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'an ra ta na jàndava ndo ma anima ndo,

ma tava jā'a ma ndian kānita'an chi'in Ndioo, kà'an yi.

¹⁶ ¿Nda ndian kùu ma ndian kānita'an chi'in Ndioo ora chīni na ma tu'un ra?, kùuni ndo. ¿A yūvi ndisaa ma ndian tāva ma Moisés ma ñu'u' Egiptu, kùu na?, kùuni ndo. ¹⁷ ¿Ta nda yo chi'in kūxaan ma Ndioo uvi xiko kuiya?, kùuni ndo ndia. Vati chi'in ma ndian jā'a kuati, chi'in ndiakan, kūxaan ma Ndioo, ta ma ndiakan endee chī'í na ma tichi ku'u nuu töve takuii. ¹⁸ ¿Ta nda yo nuu chā'a Ndioo tu'un nuu ña töve ni ku'va ra nuu nindee na chi'in ra?, kùuni ndo. ¿A töve nī ka'an ra takan nuu ma ndian na töve nī jachi'in ma ña kà'an ra?, kùuni ndo. ¹⁹ Vati ndicha va'a ti ndè'o ña nī cha'a ra nuu ni nindee na chi'in ra, cha'a' ña na töve chìnuni na ma tu'un ra.

4

¹ Yakan va ora juuni yanga ña ndàtu yo ma ña ni ja'a Ndioo ña ni ku'va ra nuu nindeo chi'in ra takua chā'a ra tu'un nuu yo, ìyo yi ña nduva'a kuii kumi kuenda yo yi, koto tañu ndo ìyo nda ndyo'o, na kùu ni'i nuu nindee chi'in ra. ² Vati maa yo cha chīnio ma tu'un Ndioo ña kà'an cha'a' naja kua kàa yi ña kuu kakú yo indukuni takua chīni ma ñivio ndian chīyo tatiempu ndia. Va ma ndiakan na töve nda kuenda vaji chīni na yi, vati töve nī chinuni na ma ña kà'an yi. ³ Va tava maa yo ña chìnuni ndicha va'a yo, chà'a Ndioo ña ni ni'o nuu nindeo. Va cha'a' ña'a, kà'an Ndioo te'en nuu ma tutu ra:

Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a kūxain chi'in na,

ta chā'i tu'un nuu na ña töve ni ku'vai nuu
nindee na chi'in,
kàti Ndioo.

Vaji takan ma Ndioo chīnu ma tiñu jā'a ra nda
ma ora jātuvi ra ma ñuñivi i'ya. ⁴ Vati ìyo iin ma
nuu kà'an yi te'en nuu ma tutu Ndioo cha'a' ma
kivi ucha ña nindeo:

Ndioo na töve nī jatiñu ra ma kivi ucha vati
nindee ra.

⁵ Ta ìyo inga nuu kà'an yi te'en nuu ma tutu
Ndioo:

Ña töve ni ku'vai nuu nindee na chi'in,
kàti Ndioo. ⁶ Va vitin takäaga kùmani ña ni'i
tiaga ma ñivi ma nuu nindee na chi'in ra, vati
ma ndian ñivio ndian chīyo nunuu ña chīni tu'un
va'a Ndioo, ta töve nī jachi'in na yi, nuu ndiakan
va töve nī cha'a ra ña ni'i na nuu nindee na chi'in
ra. ⁷ Yakan va kuu koto yo ña takä'an ya'a ma
tiempu ña kuu ka'an yo, ;kivi vitin!, ti Ndioo cha
jāna'a ndiko ra nuu yo ña takä'an ya'a yi. Vati
Rey David kēta ra kua'a' kuiya iti' nuu. Ta David
te'en taa ra nuu ma tutu Ndioo:

Ma kivi vitin tuva chini ndo ma ña kà'an Ndioo,
ìyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'an ra,
ta na jändava ndo ma anima ndo.

Takan taa David nuu ma tutu Ndioo. ⁸ Vati tu ma
Josué chā'a ra nuu nindee ma ñivio chīyo taji'na
chi'in Ndioo, tüva chiniñu'u yi ña taa ndiko ma
David yi iti' nuu niku. ⁹ Yakan va ìyoga iin nuu
nindee ñivi Ndioo chi'in ra. ¹⁰ Vati ma ndian
cha nī'i nuu nindee chi'in Ndioo, juuni nindee na
cha'a' ma tiñu jā'a na, indukuni ma tava nindee
ma Ndioo cha'a' ma tiñu ña jā'a ra ma kivi ucha
ora jātuvi ra ma ñuñivi i'ya niku. ¹¹ Yakan va

na kunuminio ta na kundenio ta ki'vio ma nuu nindee ñivi chi'in Ndioo, koto ni'iin yo, na kuu ni'i yo yi takua tā'an ma ndian töve nī jachi'in tu'un ra niku. ¹² Vati ma tu'un Ndioo jàna'a yi kua kuu koo ndito yo ta ya'aga ìyo kuenda yi. Tiá va'a ga ta vii kuu ma tu'un ma Ndioo kua ma nda machiti nikuuni ña ìyo ma ña xaan ni nduvi chiyo yi, va kì'vi yi kono nduva'a kuui ta kuu jakesiin yi tu'un xe'e ña ìyo tichi chinitunio ta anima yo ndia. Ta jàna'a kachin yi tu ña va'a a ña töve va'a kuu ma ña kùuni yo ta chàninio jà'a yo. ¹³ Tandì'i yo ña tùvio jà'a Ndioo, na kuu kundii xe'o nuu ra, vati ndisaa yo kàvitio kuenda ra ti ndè'e kachin ra ndisaa ña chànini yo chi'in ma ña kùuni ma anima yo ja'a yi, ta nuu ra ìyo yi ña ku'va yo kuenda cha'a' ndisaa yi.

In sutu ka'nu kùxini nuu yo kùu Jesuu

¹⁴ Jesuu ra se'e Ndioo, rakan kùu ma sutu ka'nu ña kùxini nuu yo, ra cha kēe kuà'an ndiko nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi. Vati töve ìyo yi ña jaña yo ña na'ma yo cha'a' ña chinunio ma ña kà'an ra. ¹⁵ Vati uvanuu rakan kùu iin sutu va'a kuenda yo. Ta chito va'a ra ña ndian kundenio kùu yo cha'a' ña numini kì'vio ja'a yo kuati. Yakan va kùnda'vini ra yo. Vati juuni kī'in ma kui'na ku'va ra indukuni takua jà'a yi chi'in yo ña jà'a yo kuati, vati rakan ni'iin cha'a' töve nī chaa ra jà'a ra kuati. ¹⁶ Yakan va na jayatin yo yo ta na kùkanuu yo ta ki'vio ma nuu chà'nda Ndioo tiñu ora kà'an yo chi'in ra. Vati ikan ìyo kua'a' ñamani ra ña chà'a ra nuu yo. Ta cha'a' ña

kùnda'vini ra yo kùu yi ña ìyo va'a ra ña tìndee
ra yo ma ora chìnìñu'u yo yi.

5

¹ Tandì'i sutu ka'nu ña kùxini nuu yo, kāchin
Ndioo ndra ma tañu ma ndra'ii, vati jākuiso
Ndioo tiñu ndra ña na ja'a ndra tiñu nuu ra
ta kà'an ndra nuu ra cha'a' ma ñivi, ta takan
sòkó ndra ndatiñu chi'in kiti chà'ni ndra nuu
Ndioo kuenda ña jànaa Ndioo kuati yo. ² Va
tava ma sutu ka'nu ña kùxini nuu yo, juuni töve
ya'a ga kùndeeni ndra takua kùu yo, yakan va
kùu kutunini ra ma tava kùuni ma ñivi ta kùu
kunda'vini ra na cha'a' ma ña na töve ch̀to na
ma ña jà'a na, ta cha'a' ña kèsiin na iti' Ndioo
ndia. ³ Ta cha'a' ma ña töve ya'a kùndeeni ra
kùu yi ña ìyo yi ña ka'ni ra iin kiti ta sokó ra ri
nuu Ndioo, tüvi cha'a' ma kuati ñivini, va juuni
cha'a' ma kuati maa ra ndia. ⁴ Nĩ'iin ma ndra'ii,
na kùu kati ndra ña yu'u koo tiñu i'ya ta ìyo yi
ña tiñu'u ndo yu'u cha'a' yi, vati maa ma Ndioo
kùu ma ra kàchin ndra ta jākuiso ra ma tiñu i'ya
ndra, takua kāchin ra ta jākuiso ra tiñu ma sutu
ka'nu, ra nàni Aarón niku. ⁵ Indukuni kùu yi
chi'in Cristu ti töve nĩ jakuiso ra tiñu juuni maa
ra, ti Ndioo kùu ma ra kāchin ra ta jākuiso ra
tiñu ña na kuu ra sutu ka'nu ña kuxini. Vati ma
Ndioo kà'an te'en chi'in ma Jesuu:

Yo'o kùu ma se'i,

Ta vitin yu'u kùu ma ra chā'a tundeenì nuun.

⁶ Ta inga nuu tutu Ndioo juuni kà'an ra chi'in ma
Jesuu te'en:

Yo'o kùu ma sutu ka'nu ra kuxini nuu ma ñivi
 endeeni,
 indukuni ma takua kùu ma tiñu jà'a ma grupu
 Melquisedec,
 kàti Ndioo.

⁷ Ta ora chīyo ma Jesuu ña chākunuu ra ma
 ñuñivi i'ya niku, nduva'a kuii chàku ra ta kà'an
 ni'i ra chi'in Ndioo ora chikan ra ñamani nuu
 ra. Vati Ndioo iyo ndatu ra, ta kùu jakakú ra ra
 tañu ndian ndií. Ta cha'a' ña jàka'nu Jesuu ra ta
 jàchi'in ra ña kà'an Ndioo, yakan va Ndioo tāsō'o
 ra ma ña kà'an ra. ⁸ Yakan va Cristu, vaji ra
 Se'e Ndioo kùu ra, ta chi'in kua'a' va'a tundo'o ña
 ndē'e ra, kùtu'va ra jàchi'in ra ña kà'an Ndioo,
⁹ ta ora cha chinu tandi'i ma tiñu iyo yi ña ja'a ra,
 yakan va iyo va'a ra kua kùu jakakú ra endeeni
 tandi'i ndian jàchi'in ña kà'an ra. ¹⁰ Vati Ndioo
 jākuiso ra tiñu ña na kuu ra ma sutu ka'nu ña
 kùxini nuu yo indukuni ma takua ma tiñu jà'a
 ma sutu Melquisedec.

*Ni nde'o tundo'o tuva jaña yo ña chìnunio
 tu'un Ndioo*

¹¹ Iyo kua'a' tu'un ña kùu ka'an yo cha'a' ma
 tu'un ña já kàtitu'in nuu ndo, va ya'aga ndetiñu
 kùu katitu'un kachin yi nuu ndo, vati ya'aga kuee
 kùu kutunini ndo yi. ¹² Vati tava cha iyo kua'a'
 kuiya ña iyo ndo iti' Ndioo cha iyo yi ña kùu
 ndo matru niku, va na töve takan kùu yi, ti
 chiniñu'u ndo ña katitu'un chaa ndiko ndi ma
 tu'un Ndioo nuu ndo ña takani cha chito ndo
 ma nda ora kīcha'a ndo chìnuni ndo. Yakan va
 kùu ndiko ndo takua kùu ndiakwati, ti lechini
 kùndeeni ndo ko'o ndo, ta töve kùndeeni ndo

taso'o ndo tu'un ndetiñu tava kùu ma ndayu xii. ¹³ Ta ndian chàxin ndika ma ma'á na, takä'an chaa ma chinituni na ña kùtunini na iin tu'un ndaa kuenda na, ti ndiakwati kùu na. ¹⁴ Va ma ndian chicha chàchi na ndayu xii, ta cha'a' ña takani jà'a na maaaa ña va'a kùu yi ña cha chito va'a na kachin na ndava kùu ma ña va'a ta ma ña tòve va'a.

6

¹ Yakan va vitin iti' nuu va'aga ña ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo ma tu'un nunuu cha'a' ma Cristu, ta na ndaki'o ma tu'un ña jàkuicha va'a yi yo. Ta juuni na ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo cha'a' ña chikoni'i ndiko yo jà'a yo ma tiñu ña nda kuenda. Ta na ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo cha'a' ña naja kua chìnunio ma ña kà'an Ndioo. ² Ta juuni ìyo yi ña ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo cha'a' ña kua'a' nuu ña kùnduta yo, chi'in ma ña jànanani nda'a' yo xini ma ñivi, ta ma ña nàtaku ndiko ñivi tañu ndian ndií, chi'in ma nuu jakutuni Ndioo kwati na, ta ikan na ka'nda na yi endeeni ma andaya'. ³ Yakan ìyo yi ña ja'a yo, tuva chà'a ma Ndioo tu'un ña ja'a yo yi. ⁴ Vati na kùu chikoni'i ndiko ma ñivi iti' Ndioo tuva jàña ni'ni na ña chìnuni na tu'un ra. Ti ma ndian cha chito kachin va'a ña tu'un ndaa kùu tu'un Ndioo, ta cha kī'in na ku'va ma ndatu ra ña kīchi yi iti' andivi, ta indukuni nī'i na ma Tati Í Ndioo chi'in tandi'o, ⁵ ta juuni cha ndē'e na takua va'a kùu tu'un kà'an Ndioo, chi'in ma ndatu ka'nu ña ni ja'a ra ma ñuñivi ña ni kichi. ⁶ Tu ndiakan juuni jàña ni'ni na ña chìnuni na

ma ña kà'an Ndioo, na kúa ja'a na ña na chikoni'i ndiko na ku'un na iti' Ndioo. Vati juuni maa na kùu ndian ña tàkaa ndiko na ma Jesuu ma nuu kruu nuu tùvi ñivi ña na ka'an ndaa ndisaa ma ñivi chata ra. ⁷ Vati ma ndiakan kùu na takua kùu ma ñu'u' ora kùun ma savi ña ch'ì'i yi ma takuui savi. Vati tu chà'a yi ma ndatiñu ma nuu ma ndian jàtiñu yi, jà'íi ma Ndioo nuu yi. ⁸ Vati tu kàna mamaa ku'u chi'in iñuni nuu yi, na töve nda kuenda yi, ta k'indoo yi nda'a' Ndioo, ta cha kuyatin ña ni ka'an xaan ra chata yi. Ta ma nuu ndi'inia ni kayu yi.

Na kuation yo ma ña va'a ña ni ni'o nda'a' Ndioo, ikan na kuu koo va'a yo

⁹ Ndyo'o ndian ya'aga kùuni ndi nde'e ndi, vaji takan kà'an ndi chi'in ndo, ch'ito va'a ndi ti maa ndo ni ni'i ndo ma ña va'aga, vati kuà'an ndo iti' nuu ni jakakú Ndioo ndo. ¹⁰ Vati Ndioo iin ra ndaa kùu ra, ta töve ni naani ra ma tiñu jà'a ndo, ti k'ì'in kuenda ra ndo cha'a' ña ya'a kùuni ndo nde'e ndo ma ndian ta'an yo, ndian ìyo kuenda ra, ta cha'a' ña ya'a va'a t'indee ndo na, ta takua takani jà'a ndo yi antea, ta nda vitin. ¹¹ Va kùuni ndi ña ta'ii'iin ndo nda vitin chi'in nda nuu ndi'inia, na ja'a ndo chi'in ndisaa anima ndo ma takua jà'a ndo chi'in ta'an yo, ikan na kuu koto kachin ndo ti ni ni'i ndo ndisaa ma ña ndàtu ndo nda'a' Ndioo. ¹² Na töve kùuni ndi ña ndakuu suchan ndo, ti ma ña kùuni ndi kùu yi ña na tandikun ndo ja'a ndo ma tava jà'a ma ndian kündeeni ku'un iti' ra ta ch'ìnuni na tu'un ra. Ti nuu ndiakan ni ku'va Ndioo endeeni tundeeni ra ma takua chā'a ra tu'un. ¹³ Ta ora chā'a Ndioo tu'un ra nuu ma Abraham niku, chā'a ra ma

tu'un chi'in juuni sivi maa ra, vati na töve ìyo inga ra ka'nu tiaga kua maa ra. ¹⁴ Ta te'en kā'an ra chi'in Abraham:

Ndicha kuii ña nuu yo'o, nduva'a kuii ni ja'ij ñun, ta ni ku'vai ña ni koo kua'a' tataun iti' nuu.

¹⁵ Va ma Abraham, ta ora ya'a ña ya'a ga kündeeni ra chātu ra, tajan nī'i ndio ra ma ña chā'a ma Ndioo tu'un nuu ra. ¹⁶ Nda ndian ni kùuni ña chà'a tu'un nuu ma inga ñivi, jà'a na yi chi'in sivi inga ndian ka'nuga kua maa na, ta takan kùu koto ndaa ma ñivi ti ña ndicha kùu ma tu'un ña chà'a na ta na tūva ìyo yi ña nuni nuni natu'un kuati na cha'a' yi. ¹⁷ Ta takan chā'a Ndioo tu'un nuu ma ndian ni nī'i ma tundeeni ña kāti ra ña ni ku'va ra nuu na, ti kùuni ra ña koto kachin na ti nī'iin tiempu töve sàma ra ma kua kà'an ra. Yakan va chi'in juuni sivi maa ra kā'an ra ña ni jachinu ra yi. ¹⁸ Cha'a' ma ninduvi ma tu'un i'ya ña na kùu sama yi, ta na koto yo ña na kùu ka'an Ndioo tu'un vata. Ta takua ndisaa yo ña cha tåndikun yo ra, ikan na kumi ra yo, yakan va na koo tundeenio kuation yo ña na jachinu ra ma tu'un ña kā'an ra juuni chi'in sivi ra ña ni ku'va ra nuu yo. ¹⁹ Ta cha'a' ma ña ndātu va'a yo ña jà'a Ndioo, cha tåndikun va'a anima yo chi'in ra takua ndikun va'a iin varku jà'a iin kaa nàni ancla. Yakan va ìyo va'ani yo kuenda Ndioo ta kùu ki'vi yo chata ma ja'ma yaxin ña ndàsi ma veñu'u í nduva'a kuii ma andivi. ²⁰ Va ikan kùu nuu kī'vi ji'na ga ma Jesuu kuenda yo niku, ora nūna ra ma iti' va'a ña na ku'un yo chata ra. Ta takan chāa ra kùu ra ma iin sutu ka'nu ra kuxini nuu yo endeeni, ta indukuni ma takua kùu ma tiñu jà'a ma grupu Melquisedec.

7

Jesuu, kùu ra iin sutu ka'nu ña kuxini nuu yo indukuni kua ma Melquisedec

¹ Ma ra nàni Melquisedec i'ya kùu ra rey, ra chà'nda tiñu nuu ma tandi'i ma ñivi ìyo ma ñuu nàni Salem niku. Ta juuni kùu ra ma iin sutu kuenda ma Ndioo ya'a ka'nu ìyo andivi. Ta ma ora chikokani ndiko ma Abraham ma nuu chākanita'an ra ta jākanaa ra ma ndra kùu rey, ndra chà'nda tiñu nuu inga ñuu, ta ma Melquisedec chāta'an ra nuu ma Abraham. Tajan Melquisedec, jā'íí ndio ra nuu ra. ² Ta ikan jan ma Abraham, nāta'vi ra uchi porcientu ma tandi'i ma ndatiñu ña jākanaa ra ma nuu chākanita'an ra ta chā'a ra yi nuu ma Melquisedec. Ma sivi Melquisedec kùuni yi ka'an yi “rey, ra jàndondaa tiñu.” Va tava rey ña chà'nda tiñu nuu ma ñivi ìyo ma ñuu Salem kùu ra, ta Salem kùuni yi ka'an yi “na koo vii ma ñivi.” Yakan kùu ra rey ña chà'a na koo vii ma ñivi. ³ Ta ma Melquisedec töve yo chito cha'a' ma tatá ra ni cha'a' ma ma'á ra ndia. Ta juuni töve yo chito niyi kùu cha'a' ma ñivi ra, ndian chīyo taji'na ndia. Ta juuni töve yo chito nda ora kāku ra chí'in ma ora chí'í ra ndia. Ta kùu ra iin sutu kuenda Ndioo endeeni. Ta cha'a' yakan, kùu ra iin xina'ñu ma se'e Ndioo. ⁴ Yakan va vitin, na nde'e va'a ndo vati iin ra nduva'a kuii ka'nu kùu ma Melquisedec niku. Vati Abraham, ra kùu tatá yo taji'na, juuni chā'a ra uchi porcientu ma ndatiñu ña jākanaa ra nuu ra. ⁵ Va ma tutu ley ña tāa Moisés, kà'an yi ña ìyo yi ña naka'an ndra kùu sutu, ndra kùu tata ma Leví uchi porcientu

tandi'i ndatiñu nuu ma ñivi ta'an ndra. Takua kùu yi ña ja'a ndra vaji ma ñivi ta'an ndra kùu tata Abraham ndia. ⁶ Vaji ma Melquisedec, ra yöve ñivi Leví kùu ra niku, nāka'an ra ma uchi porcientu ma ndatiñu nuu Abraham. Tajan jā'íí ndio ma Melquisedec nuu ma Abraham. Vati nuu rakan, chā'a ma Ndioo tu'un nuu niku. ⁷ Yakan va ndisaa ñivi chìto na ña ka'nuga kùu ma ra jà'íí ñivi kua ma ra n'ì ña íí, jà'a ma inga ñivi. ⁸ Cha'a' ma sutu, ndra kùu tata Leví, nāka'an ma uchi porcientu, ndra'ya kùu ndra ìyo yi ña kuvi numini. Va ma tutu Ndioo kà'an yi cha'a' ma Melquisedec ña kùu ra iin ma ra ndito ga. ⁹ Ta kùu ka'an yo ña ma ndra kùu sutu ñivi ma Leví vitin kùu ndra nāka'an ndra ma uchi porcientu ma ña jàtiñu ndra, ta ora tīa'vi Abraham ma uchi porcientu ma ña jàtiñu ra nuu ma Melquisedec, juuni kùuni yi ka'an yi ña tīa'vi Leví yi nuu ma Melquisedec ndia. ¹⁰ Vati ndicha va'a ma ora chāa kaña'a ma Melquisedec chi'in ma Abraham cha ndiso ma kuñu ra ma tata ña ni kuu Leví ora ni kaku ra itì' nuu. ¹¹ Tāchi ma Ndioo ma ndra kùu sutu ma tata Leví, ña na ku'va ndra ma tutu ña tāa ra nuu ma ñivi ìyo ma ñu'u' Israel, ndian kùu ma ñivi ma Aarón. Vitin ndicha tu ndicha va'a ña ma ndra'ya kùu ja'a ndra ma tiñu ndaa niku, na töve ìyo yi ña ninii keta ma inga tuku grupu sutu, na yüva ma ndra grupu tata Aarón, vatí ra kùu sutu kuenda ma grupu Melquisedec kùu yi. ¹² Vati ora sama yo ma ndra kùu sutu, juuni ìyo yi ña sama ma tu'un ley cha'a' yi ndia. ¹³ Ta ma Racha'nu yo, ña kà'an cha'a' ma tutu, tata ma inga ndra kùu ñivi Israel kùu ra. Ta nī'iin

ma ñivi töve nī chatiñu ndra takua kùu ma tiñu sutu, ndra jàka'nu Ndioo nuu naa. ¹⁴ Vati ndicha ña ch̀to va'a ma ñivi ña ma Racha'nu Jesuu kīchi ra ma tata Juda, ta ma Moisés nī'iin tu'un ni töve nī natu'un ra cha'a' ma tata ikan, ma ra kà'an cha'a' ma naja ìyo yi ña jatiñu ma ndra kùu sutu chi'in naja kua ìyo yi ña ja'a ndra ndia.

¹⁵ Ta ma ña'a ndicha va'aga kùu yi tuva ma sutu chaa, ra ni keta indukuni kùu ra takua kùu ma Melquisedec. ¹⁶ Ta rakan ndākuu ra iin sutu töve cha'a' ña kùu ra iin ra tata ndra sutu niku, vati kùu ra sutu cha'a' ndatu va'a ña jà'a ra. Ta ma ndatu ikan chà'a yi ña na koo ñivi endeeni. ¹⁷ Vati ma Ndioo te'en kà'an ra chi'in ma Jesuu:

Yo'o kùu ma sutu ka'nu ra kuxini nuu ma ñivi endeeni,

indukuni ma takua kùu ma tiñu jà'a ma grupu Melquisedec.

¹⁸ Yakan va ma tu'un cha'nu na töva chàtiñu yi. Vati na töve va'a yi kuenda ña tìndee yi yo cha'a' ma kuati jà'a yo. ¹⁹ Vati ma tu'un ley ikan ña tãa Moisés töve jàndondaa yi yo. Va vitin ìyo tuku inga ña ndàtu yo ña jà'a yi ña jayatin yo yo chi'in Ndioo. ²⁰ Ta cha'a' yakan, Ndioo kã'an ra chi'in ma tu'un yu'u ra ña ni jachinu ra ma ña kã'an ra. ²¹ Ta ma tiaga ma ndra kùu sutu töve nī chiso ndra tiñu sutu chi'in tu'un yu'u ndra ña kà'an yi ña ni jachinu ndra yi. Vati takan kùu yi ña ma Ndioo kàti ma tu'un ndaa ña ìyo yi ña ja'a ra, vati ma nuu tutu ra te'en kà'an ra:

Ma Racha'nu Ndioo, kãti ra iin ma tu'un ña ni jachinu ra

ta na töve nakanini ra ña sama ra ma ña chànini
ra cha'a' yi. Ta te'en kà'an yi:

“Yo'o kùu ma sutu ka'nu ra kuxini nuu ma ñivi
endeeni,

indukuni ma takua kùu ma tiñu jà'a ma grupu
Melquisedec”,

kàti Ndioo.

²² Yakan va cha'a ña kùu vitin ma Jesuu ndicha
kuii ña jà'a ra ña ni ndo'iin ma tu'un va'aga kua
ma tu'un cha'nu. ²³ Ta inga ndra kùu sutu ya'a
ga kua'a' ndra chiyo. Ta cha'a' ña chì'í ndra kùu
yi ña kùu ga koo ndra kua'a' tiempu. ²⁴ Va tava
ma Jesuu ìyo ra endeeni, yakan va ñi'iin tiempu
na töve ìyo yi ña ku'va ra ma tiñu sutu ña jà'a
ra nuu inga na. ²⁵ Yakan va kùu ja'a ra jàkakú ra
endeeni ma ndian kì'vi ma iti' Ndioo, vati ìyo ra
endeeni, ta jànini ra kà'an ra chi'in Ndioo cha'a'
na.

²⁶ Yakan va ma Jesuu ma ra sutu ka'nu kùu
ra iin ra tu'va kuenda ña jàchinu ra ma ña
chiniñu'u yo. Vati rakan kùu iin ra ya'a í ra, ta
na tükuii itini ra ta na töve jà'a ra ñi'iin ña töve
va'a ndia. Ta siin kùu ra kua ma ndian jà'a kuati,
ta iñu'u ga ra kua tandi'i ña ìyo andivi. ²⁷ Na
töve kùu Jesuu ma tava kùu ma inga ndra kùu
sutu kùxini nuu ma ñivi, ta ìyo yi ña ka'ni ndra
kiti ta sokó ndra ndri nani kivi kuenda ña ji'na
janaa Ndioo kuati ndra, ta iti' nuu sòkó ndra ndri
kuenda kuati jà'a ndian ñuu ndia. Va ma Jesuu
na töve nī ja'a ra takan. Va iin cha'ani sòkó ra
kuenda ña na naa kuati ñivi endeeni ora sòkó ra
juuni maa ra nuu Ndioo. ²⁸ Ma tu'un ley ña tãa
Moisés jàkuiso yi sutu ka'nu ña töve ndra ndaa
kùu ndra cha'a' ña ndiso ndra kuati. Va iti' nuu

ora kēta ma ley, juuni Ndioo chā'a ra tu'un ña ni jachinu ra ña kà'an yi. Ta ma ña kā'an ra kùu yi ña jàkuiso ra Se'e ra ña na kuu ra iin sutu ka'nu. Ta ma Se'e ra ikan kùu ra iin ra ndaa endeeni.

8

Jesuu ndiso ra tiñu cha'a' ma tu'un ña jando'iin ra chi'in ma ñivi

¹ Ma ña nduva'a kuui ga ndicha cha'a' ma ña kà'an yo vati ma ra kùu sutu ka'nu, ra kùxini nuu yo kùu ra. Ta juuni rakan chāa ra nàndi ra chiyo kua'a Ndioo iti' andivi nuu chà'nda ra tiñu. ² Ta jà'a ra tiñu tava kùu iin sutu ma tichi ma veñu'u íí ndicha, ma ña jāva'a ma Ndioo ndicha, va na yōve ma veñu'u jà'a ma ñivini kùu yi. ³ Tand'i'i sutu ka'nu ndra kuxini nuu ñivi ndiso ndra tiñu ña ìyo yi ña sokó ndra kiti ña chā'ni ndra chi'in inga nakuyi nuu ma Ndioo ora jàka'nu ndra ra. Ta juuni takan ìyo yi ña sokó Jesuu iin nakuyi nuu Ndioo ndia. ⁴ Ta tu takan kùu yi ña ma Jesuu ìyo ra ma ñuñivi i'ya, na töve kuu kùu ra ma sutu ña kùxini nuu yo, vati ma ñuñivi i'ya cha ìyo ma ndra kùu sutu ndra sòkó ma nakuyi ma takua kà'an ma tutu ley Ndioo. ⁵ Va ma ndian kùu sutu i'ya ña jàkuu ndra tiñu, va ndisaa ma ndatiñu chàtiñu ndra töve kùu ma ña ndicha ña ìyo iti' andivi, ti kùu yi maaa na'nani chi'in xina'ñuni. Ta chìto yo ña na'nani kùu yi, vati ma ora ña jāva'a ma Moisés ma veñu'u íí ikan, te'en kā'an ma Ndioo chi'in ra: “Na taso'o va'un ma ña kà'in, ta java'un yi indukuni ma tava kàa ma iin ku'va ña jāna'i nuun ma tichi ku'u ta takan ìyo yi ña java'un yi.” ⁶ Va ma Jesuu ra kùu sutu ka'nu

kuxini nuu yo, vati rakan kùu ma ra nī'i iin tiñu nduva'a kuii ga va'a ña kùu ra sutu kuxini nuu yo, kuenda ña na ka'an ra chi'in Ndioo cha'a' yo, ta chi'in ma ñivi jāndo'iin tu'un ra ña kāti ra nuu na. Ta ma tu'un ikan ni jachinu ra yi cha'a' ma tu'un va'a ga ña chā'a ra nuu na.

⁷ Tu ndicha ma tu'un nunuu ña jāndo'iin Ndioo chi'in ma ñivi iin ña nduva'a kuii va'a kùu yi kuenda na niku. Tu takan kùu yi tüva chiniñu'u ra ña jāndo'iin ra inga tuku tu'un chaa chi'in na.

⁸ Va ma Ndioo chā'a ra kuenda ña nāta'an ra ñivi ña töve kùu na iin ndian ndaa, yakan va kā'an ra te'en:

Ma Racha'nu Ndioo kà'an te'en:

Ni keta iin kivi

ña ni jando'iin ma tu'un chaa chi'in ma ñuu Israel ta chi'in ma ñuu Judá.

⁹ Ma tu'un i'ya, na töve indukuni kàa yi ma tava kàa ma tu'un ña jāndo'iin chi'in ma ñivi ndo,

ndian chiyo taji'na niku,

ma ora tāvai na ma ñu'u' Egiptu.

Va tava na töve nī jachi'in na ma tu'un jāndo'iin chi'in na,

yakan va jaña nda'i na, kāti ma Racha'nu Ndioo.

¹⁰ Ma tu'un ña ni jando'iin chi'in ma ñuu Israel

ora ya'a ña kuu ma kivi ikan,

ni kuu yi te'en, kāti ma Racha'nu:

ni jakutai ma tu'un i'ya ma chinituni ma ñivi

ta te'en ni tai yi ma chata ma anima na:

Yu'u kùu Ndioo ndo,

ta ndyo'o kùu ndo ma ñui.

11 Ta tüva ni chiniñu'u na ña nĩ'iin na jàna'a na nuu inga meru a ñivi na ma tiñu chàkui, ikan na kuu nakoto na ña yu'u kùu ma Racha'nu Ndioo, vati tandi'i na ni nakoto yu'u, endeeni ndaa ndian ma ndiakuati chi'in ma ndian cha'nu ndia.

12 Vati yu'u ni janai ma kuati na chi'in ma ña töve va'a jà'a na, ta na kùku'unj tiaga cha'a' ma kuati töve va'a ña jà'a na, kàti Ndioo.

13 Ora kà'an ma Ndioo cha'a' iin ma tu'un chaa ña jàndo'iin tu'un ra chi'in ma ñivi, kùuni ra ka'an ra ña na tüva ìyo kuenda ma tu'un nunuu ña taa ma Moisés. Ta ma tu'un nunuu ikan cha'nu yi, ta tüva chàtiñu yi, ita'vinia takaa ta naa yi, kàti ma Racha'nu Ndioo.

9

Ma veñu'u í nuu chà'nda Ndioo tiñu ma ñuñivi chi'in ma nuu chà'nda ra tiñu ma iti' andivi

¹ Yakan va vitin, ma tu'un nunuu ña jàndo'iin Ndioo chi'in ñivi kà'an yi naja kua ja'a yo ora jaka'nu yo ma Ndioo iin tichi veñu'u ña ìyo ñuñivi i'ya. ² Ta veñu'u ikan jàndova'a na yi te'en: ma ve'e nunuu ña nani nuu í ndaa ma nuu chàkuiin kua'a' ma tima. Ta juuni cha ndaa ma mesa ña ka'lin ma paan ja'í Ndioo ndia. ³ Ta ma tichi ma veñu'u í ma inga ma iti' chata ma nuu ndasi ma ja'ma yaxin ma ma'ñu yi ma nuu nduva'a kuii í, ⁴ ikan ndaa iin nuu naa oro ma nuu tì'i na ma ñu'ma kutu ma ora jàka'nu na Ndioo. Ta juuni ndaa iin yaka ña jàna'a cha'a'

ma tu'un ña jāndo'iin Ndioo chi'in ñivi, ta ninii chata yi ka'iin ma oro. Ta tichi yi ndaa iin kasitu oro ta ma tichi yi ka'iin maaaa ña kuichin ña xa'ma ña nani maná, ta juuni ma ikan jündii ma yutun vatun ma Aarón, va cha kēta ma xe'e run ma chata run, chi'in ma vitu ña kà'an ma tu'un ña jāndo'iin tu'un Ndioo chi'in na ndia. ⁵ Chata ma yaka ka'iin ma ndian kùu tati va'a jà'a tiñu kuenda Ndioo ta ma tati va'a ikan jàna'a yi ña ìyo Ndioo, ta chi'in ndichin na chàsi na ma chata ma yaka. Va ma vitin na tūva ga ìyo yi ña ka'an yo tiaga nakuyi cha'a' ma ndatiñu.

⁶ Ta ora cha ìyo va'a ma ndisaa ma ndatiñu i'ya, tichi ve'e nunuu veñu'u íí kì'vi ma ndra sutu ña jàchinu ndra ña jàka'nu ndra Ndioo ndisaa kivi ma ikan. ⁷ Va tichi ve'e uvi ikan, kì'vi uvanuu ma sutu kùxini, ta iin cha'ani iin kuiya. Ta ora kì'vi ra ma ikan, ìyo yi ña kunda'a ra ma nii kiti ña sòkó ra nuu Ndioo, ikan na jaka'nuni Ndioo ji'na ma kuati ra, ta juuni jàka'nuni ra kuati jà'a ma ndian ìyo ñuu ra ora töve chà'a na kuenda ña jà'a na yi. ⁸ Chi'in ña'a jàna'a ma Tati Íí Ndioo ña takä'an nuna ma iti' kuenda kuu kì'vi yo ve'e nduva'a kuii íí, ma ora juuni yanga jàtiñu yo tichi ma veñu'u nunuu ikan. ⁹ Tand'i'i ma ña te'en kùu yi takua kùu iin ku'va kuenda ma tiempu vitin, vati ndisaa ma kiti chi'in inga ndatiñu ña sòkó na nuu Ndioo, na kùu ja'a yi ña ndova'a yo, ti kìndoo kuati chinituni ndisaa ndian jàka'nu Ndioo ora jà'a na takan. ¹⁰ Vati uvanuu ma ña jà'a na kùu yi ña chàchi na ta chì'i na chi'in tand'i'i nuu ña jà'a na, ikan na nandoo kuñu na ora jàka'nu na ma Ndioo. Ta ndisaa yakan kùu yi va'ani kuenda

iin nundani, vati Ndioo ni jandochaa ta ni sama ra ndisaa yi.

¹¹ Vati ma Jesuu cha kīchaa ra, ta vitin kùu ra sutu ka'nu, ra kuxini nuu tandi'i yo kuenda ña na koo vii yo chi'in ma ña kīchaa nuu yo jà'a ra endeeni. Vati ma veñu'u íí ma nuu kà'an Jesuu chi'in Ndioo cha'a' yo ña kùu yi iin nuu va'aga ta nduva'a ndaa yi ndia. Va na yöve ñivi kùu ma ndian jàva'a yi, ña kùuni yi ka'an yi ña yöve kuenda ndian ñu'u' ñuñivi kùu yi. ¹² Ma Jesuu cha kī'vi ra ma tichi ma veñu'u íí ikan, va töve kī'vi ra kuenda sokó ra ma nii tixu'u chi'in nii jundiki kuati, vati kī'vi ra tichi yi kuenda sokó ra ma nii maa ra kùu yi, ta kī'vi ra tichi yi iin cha'ani kuenda ndisaa tiempu, ikan na jakakú ra chi'in nii ra yo endeeni. ¹³ Ndicha va'a tu ìyo ndatu ma nii ma toro chi'in ma nii tixu'u chi'in ma yuyaa ma jundiki si'i vali ma ña kayu yi ma nuu naa, ta chòso yava sutu ma nii chi'in ma yuyaa chata ma ndian ìyo kuati kuenda ndo'íí yi, ta janandoo yi ma iti' chata ma kuñu yo. ¹⁴ Vati tu takan kàa yi kùuni yi ka'an yi ña ma nii Cristu nduva'a kuii va'a ga ra' kuenda yo. Vati chi'in ma ndatu Tati Íí Ndioo ña ìyo endeeni, sòkó ra nii ra nuu ma Racha'nu Ndioo. Ta cha'a' ña nī'iin kuati ìyo ra, yakan va ìyo va'a ma nii ra ña janandoo ra' ta janaa ra' ndisaa ña kini ìyo chinitunio ña jà'a yi ña chī'í yo, ikan na kuu ja'a yo tiñu kuenda Racha'nu Ndioo ndito.

¹⁵ Yakan va ma Jesuu kùu ra ra kà'an ndaa cha'a' yo, ikan na kuu jando'iin ra yo nda nuu Ndioo chi'in iin tu'un chaa. Vati ora chī'í ra jānaa ra ma kuati ña jā'a yo ora juuni chà'nda ma tu'un

nunuu nuu yo ña jāndo'iin Ndioo ra chi'in yo ma ora ikan. Takan kūu yi, ikan na kuu ku'va ra ma tundeeni ra nuu ndisaa ndian kāchin ra ña na koo na chi'in ra ndisaa tiempu, kua kāti ra. ¹⁶ Vati tu taa yo nuu tutu iin tu'un cha'a' naja nàta'vi yo ma ndatiñu ña'a yo, töve kuu kuàtiñu yi ña ora juuni ndito yo, va chàtiñu yi va nda kati kuvi ji'na ma ndian tāa yi. ¹⁷ Vati iin tutu ikan, na töve nda kuenda yi tuva juuni yanga ña ìyo ndito ma ndian jā'a yi, vati ora cha chí'í na ta kīcha'a chàtiñu yi. ¹⁸ Yakan va ma tu'un nunuu ña Ndioo jāndo'iin ra chi'in ñivi, jāketa ra yi chi'in nii, ¹⁹ ti ora kātitu'un Moisés ndisaa ma tu'un ley ña jā'a ma Ndioo nuu ndisaa ma ñivi. Ta juuni tiin ndio ra iin ja'ma ña'ma ña kuva'a chi'in iin soko yutun ña nàni hisopo, ta jātii ra yi tichi ma nii ma jundiki kuati chi'in ma nii tixu'u, ta jākanuu ra ra' chi'in takuii, tajan chōso yava ra ra' ma nuu ma tutu ley Ndioo, ta juuni chōso yava ra ra' chata ndisaa ma ñivi ñuu ndia. ²⁰ Tajan te'en nāka'an ra chi'in ra cha'a' na: “Ña'a kùu ma nii ña kà'an yi cha'a' ma tu'un ña jāndo'iin Ndioo chi'in ndo, ikan na kumi ndo yi”, kāti ra. ²¹ Ma Moisés juuni chōso yava ra ma nii kiti ma tichi ma veñu'u í kuenda Ndioo, ta chōso yava ra ra' chata ndisaa ma ndatiñu ña chàtiñu ma ndra kùu sutu ora kà'an ndra chi'in Ndioo niku. ²² Vati ma tutu ley jā'a Ndioo kà'an yi ña na janandoo yo tandi'i ndisaa nakuyi chi'in nii. Ta töve nàa kuati ma ñivi tu töve chōso yava ji'na na chi'in ma nii.

Sòkó Jesuu kuñu ra nuu Ndioo ta chí'í ra cha'a'

ma kuati yo ta naa yi

²³ Vati chīniñu'u yo ña chōso yava yo nii kiti ña chà'ni yo ta sōkó yo nuu Ndioo chata ma ndatiñu tichi ma veñu'u ñyo ññiñivi, ikan na nandoo ma ña kùu na'na ma ndatiñu ñyo andivi. Va ma ndatiñu ndicha ña ñyo iti' andivi kùuni yi ña nandoo ndicha yi chí'in nii ña va'a ga kua ma ña nunuu. ²⁴ Vati ma Jesuu na töve nī ki'vi ra ma tichi ma veñu'u íí ikan ña jàva'a ma ñivini, va iin na'na ni kùu yi kuenda ma veñu'u íí ndicha kuenda Ndioo. Vati Jesuu kī'vi ra va ma andivi, vati ikan jāna'a ra ra nuu Ndioo, ta kà'an ra cha'a' yo. ²⁵ Va töve nī ki'vi Jesuu ña jàna'a ra ra kua'a' cha'a' ma iti' andivi takua chīniñu'u kì'vi ma sutu cha'nu kùxini veñu'u íí ññiñivi i'ya nani kuiya chí'in ma nii ña yöve maa ra. ²⁶ Ta tu takan jā'a ma Jesuu niku, ta ñyo yi ña kivi ra kua'a' va'a cha'a' ma nda ora tūvi ma ññiñivi ta nda ma vitin niku. Va takua ma vitin nuu ni ndi'i ma kuiya, kēta ma Cristu iini cha'a', va kuenda endeeni ña sōkó ra juuni maa ra ta chī'í ra cha'a' yo, ikan na naa ma kuatio. ²⁷ Ta takan kùu yi ña ni kivi ndisaa ma ñivi iin cha'ani, ta iti' nuu ni kichaa ndio ma ora ña ni jakutuni Ndioo kuati jà'a yo. ²⁸ Ta indukuni kùu yi ña Cristu sōkó ra ma kuñu ra ta chī'í ra iin cha'ani kuenda ña jandi'i ra ma kuati ña jà'a kua'a' ñivi. Ta iti' nuu juuni ni keta ndiko ra ma ññiñivi ma iti' uvi ora jàkakú ra ma ndian ndātu ma kivi ni kichi ra.

10

Cristu chī'í ra iin cha'ani cha'a' yo kuenda endeeni

1 Vati ma tu'un Ley Ndioo kùu yi takua kùu iin ma xinañu cha'a' ma ña va'a ni kichi iti' nuu niku, va ma Ley ikan töve kachin va'a kùu yi. Yakan va na kùu jandondaa yi ma ndian endee jayatin na na nuu Ndioo nani ora keta kuiya ña ndaka na kiti ña ni sokó na yi nuu ra. 2 Vati tu ndicha va'a ma tu'un ikan jàndondaa yi endeeni kuati ñivi, ta tüva kuuni na ña ìyo kuati maa na, ta ndakoo na ña sokó na kiti nuu Ndioo niku. 3 Vati ma kiti sòkó na chàtiñu ndri va kuenda ña na jakuku'uni na ma kuati na nani kuiya, ora sòkó na ndri. 4 Vati takua ma nii ma toro chi'in ma nii tixu'u na kùu ndaki'in ra' ma kuatio.

5 Yakan va ma Cristu ora kichi ra ma ñuñivi i'ya, te'en kà'an ra chi'in ma Ndioo:

Na töve kùuniun ña sokó ñivi kiti nuun ta ni inga tuku nakuyi

vati chā'un ma kuñui nui.

6 Nii'in kiti a inga nakuyi ña sòkó na nuun, ikan na jànaun kuati na chi'in yi, töve chata'aniun yi.

7 Yakan va kà'in te'en: "I'ya ìyoi ma tava kà'an tutun cha'i,

ikan na ja'i tiñu nuun takua kùuniun."

Takan kati Cristu chi'in Ndioo.

8 Ma ña kà'an ra nunuu te'en chi'in Ndioo: "Töve chata'aniun ni'in kiti ña chà'mi na a kiti sòkó na kuendaun a inga tuku nakuyi ña sòkó na, ikan na janaun kuati na chi'in yi", (vaji sòkó na yi takua kà'an ma tutu Ndioo). 9 Va ma inga tuku tu'un ña kà'an Cristu te'en kà'an yi: "I'ya ìyoi ma tava kà'an tutun cha'i, ikan na ja'i tiñu nuun takua kùuniun", kati ra. Vati ma tu'un uvi ña kà'an ra kùuni yi ka'an yi ña cha jätachiyo ra ma tu'un

nunuu, ikan na kindoo ma ña uvi. ¹⁰ Ndioo kùu ma ra jāndo'iin yo, vati ma Jesucristu jā'a ra ma tiñu takua kùuni ma Ndioo ma ora sòkó ra ma kuñu ra ora chī'í ra. Ta uvanuu cha'ani sòkó ra yi kuenda endeeni.

¹¹ Tandi'i sutu judúu jà'a ndra ma tiñu ndra nani kivi, ta sòkó ndra kua'a' va'a cha'a' ma ña sòkó ndra ora jàka'nu ndra nuu Ndioo, vaji ma ña sòkó ndra na töve kùu kindaa yi ma kuati ma ñivi. ¹² Va ma Jesuu iin cha'ani sòkó ra ma kuñu ra nuu ma Ndioo kuenda ña kindaa ma kuatio endeeni, ta juuni chāa ndio ra nandi ra ma chiyo kua'a ma Ndioo ma nuu chà'nda ra tiñu. ¹³ Vati ikan nandi ra ndàtu ra nda kati ku'va Ndioo ndisaa ndian xaani nde'e nuu ra, ikan na chaa na kuiin na cha'a ra. ¹⁴ Vati chi'in ma kuñu ra ña sòkó ra jāndondaa ra iin cha'a' ma kuati na kuenda ndisaa tiempu, ma ndian cha ndō'íi kuenda Ndioo. ¹⁵ Va indukuni kà'an ma tu'un ma Tati Íí Ndioo ora kà'an ra te'en:

¹⁶ Ña'a kùu ma tu'un ña ni jando'ijn chi'in na ora ya'a ji'na ma kivi ikan.

Ta kà'an tuku ma Racha'nu Ndioo:

Ni jakutai ma tu'un ley ma anima na ta ni tai yi ma chinituni na.

¹⁷ Ta na tüva ga ni kuku'unj tiaga cha'a' ma kuati na chi'in ma ña kini ña jà'a na.

¹⁸ Yakan va ora cha jāka'nunj cha'a' ma kuati ndo, na tüva chiniñu'u ndo ña sokó ndo tiaga nakuyi nui cha'a' ma kuati ndo.

Ìyo yi ña jayatin yo yo iti' Ndioo ta chìnunio ña kà'an ra

¹⁹ Yakan va vitin ndyo'o yani, ìyo yi ña na tüva ga yu'vio ta ki'vio ma tichi ma veñu'u íí kuenda

cha'a' ma nii ma Jesuu. ²⁰ Ta ko'o ma iti' chaa nuu ki'vi yo tichi yi, ti ikan ni koo ndito yo ti cha nūna ma ja'ma yaxin ña ndasi ma tichi yi niku. Va vitin kindoo nuna yi cha'a' ña cha sōkó ra kuñu ra. ²¹ Cha ìyo Jesuu ña kùu ra ma sutu ka'nu kuxini kuenda yo tichi iin veñu'u ndicha nuu ndaa Ndioo. ²² Yakan va ìyo yi ña jayatin yo yo iti' Ndioo ta chinuni va'a yo ma ña kà'an ra chi'in anima yo. Va ìyo yi ña ja'a ndicha yo yi, ta na töve chàninio nī'iin ña töve va'a tichi anima yo, ta ndoo ma kuñu yo chi'in takuii va'a. ²³ Na chinuni va'a yo ta na töve ìyo yi ña nakaninio cha'a' ma ña ndàtu yo ma ña ni ku'va Ndioo nuu yo cha'a' ma tu'un ña chinuni yo ta jana'a yo nuu ma ñivi, vati ìyo yi ña jachinu ma Ndioo ma tu'un ña kàti ra ña ni ja'a ra kuenda yo. ²⁴ Na nanduku yo kua tindee ta'an yo yo, ikan na kùuni va'a yo nde'o ña ja'a yo ma ña va'a. ²⁵ Na töve ìyo yi ña jaña yo ña kùti'vi ta'an yo, vaji takan jà'a ma inga na, vati ma ña ìyo yi kuu ma ña ja'a yo ña kua'a yo ma tundeeni ma ta'an yo ta tundeeni ku'va yo nuu na, ta ku'va na yi nuu yo ndian, vati ndè'o ña chani kuyatin ma kivi ña ni kichi ndiko Jesuu ma ñuñivi i'ya. ²⁶ Vati tu endee kì'vi yo jà'a yo ma kuati vaji cha ch̀to va'a yo ma iti' ndaa, na tūva kuu kindoo nī'iin kiti ña kùu ka'ni yo ta sokó yo ri nuu Ndioo cha'a' ma kuatio. ²⁷ Vati tu ja'a yo takan ma ña ndàtu yo kùu ma ña ni ni'i yo ña jakutunini Ndioo yo cha'a' ma kuati jà'a yo chi'in ma ñu'ú ndu'va ni janayi ma ndian xaani nde'e na Ndioo. ²⁸ Tu ìyo ma ra ña cha ndākoo ña jàchi'in ma tu'un tāa ma Moisés, ta tu ìyo uvi a uni ndian cha ch̀to yi ta t̀so na kuati nuu ra

cha'a' yi, ta ìyo yi ña ka'ni ndio yo ra cha'a' yi. Ta tūva kunda'vini yo ra cha'a' ña jā'a ra kuati. ²⁹ Tu ndicha ña takan kùu yi, ¿a töve chìnuni ndo ña tiaga kua'a' tundo'o ni nde'e ma ndian chàñu che'e chata ma Jesuu, ra Se'e Ndioo, ta kà'an na ña na töve nda kuenda ma nii ra ta chi'in ma ndian kà'an ña töve ìyo kuenda ma ñamani ña chà'a ma Tati íí Ndioo nuu yo ndia? Va chi'in nii Jesuu, Ndioo jàchinu ra ma tu'un ña ndō'iin ra chi'o ña kà'an yi ña ni kuu yo iin ñivi íí kuenda ra. ³⁰ Tandí'i yo chító va'a yo ña kā'an ma Ndioo te'en: “Chata yu'u jà'a ndo kuati, yakan va juuni yu'u kùu ra ña na jande'e tundo'o nuu ndo cha'a' yi.” Ta juuni kà'an ra: “Ma Racha'nu Ndioo ni jakutuni ma kuati ma ñivi ìyo ñuñivi.” ³¹ ;Tu takan kùu yi, ya'a ga ndetiñu kùu yi kuenda yo tuva koyo yo nda'a' Ndioo ra ìyo endeeni!

³² Yakan va ndyo'o na kuku'uni ndo ma tiempu cha'nu taji'na ma tava tā'an ndo niku, ma ora já nunuu nī'i ndo ma ña va'a kuenda Ndioo. Ta kündeeni ndo chi'in ma anima ndo ndisaa kuu ma tundo'o nde'e ndo cha'a' ma ña ndàtu ndo ña kùuni ndo ña na ja'a ma Ndioo iin ma ña va'a kuenda ndo. ³³ Vati ìyo nda ndyo'o kündeeni ndo ora kà'an ti'ini na chata ndo ta kani na ndo ma nuu tūvi ñivi, ta ìyo inga ndo ña kùta'an indukuni chi'in inga na ora nde'e na tundo'o ndia. ³⁴ Ndyo'o kùu ndo ndian kunda'vini ma ndian ka'iin ma tichi ma vekaa niku. Ta ora nàmaa ñivi ma ndatiñu nuu ndo, chisii ndo ti cha chító ndo ña ìyo ndatiñu va'a ga ña ni ni'i ndo iti' andivi. Ta ma ña ni ni'i ndo ikan, töve ni naa yi endeeni kuenda ndo. ³⁵ Na töve ìyo yi ña jakunaa ndo tundeeni Ndioo ña ìyo chi'in ndo,

vati ni ni'i ndo iin ma ña va'a cha'a' yi. ³⁶ Vati ndyo'o ìyo yi ña kundeeni ndo ora nduva'a kuii nde'e ndo tundo'o. Va tu jàchinu ndo ma ña kùuni ma Ndioo ña jà'a ndo, ta ni ni'i ndo ndisaa ma ña chā'a ra tu'un ña ni ku'va ra nuu ndo. ³⁷ Vati ma tu'un Ndioo kà'an yi te'en:

Numini, ta numini,
ta chani kichaa ma ra ìyo yi ña kichi;
ta tüva kuyanga ra.

³⁸ Ta nda ndian ni kuuni ña kùu ñivi ndaa,
ndiakan kùu ma ndian chìnuni ma tu'in.
Titu kakachata ndiko na
tüva ni sii kuunĵi chi'in na cha'a' yi.

³⁹ Va ndisaa yo yöve ndian jàña ña chinuni tu'un
ra kùu yo ta jàkakachata yo yo, ta kuà'an yo nuu
kuvi yo endeeni, vati kùu yo iin ndian chìnuni
tu'un ra ña ni ni'i yo nuu ni kakú yo endeeni.

11

Cha'a' ma ña chìnunio kùu kakú yo jà'a Ndioo

¹ Cha'a' ma ña chìnunio ch̀to va'a yo ña ni
ni'o nda'a' Ndioo ma ña ndàtu yo, ta juuni cha
ch̀to yo ti ma ña ndaa kùu ma ña kùu nde'o.

² Ma ndian kùu ñivio ndian ch̀yo taji'na, ya'a ga
ndōmani Ndioo chi'in na cha'a' ma ña chìnuni
na.

³ Cha'a' ma ña chìnunio, kùu yi ña kùtuninio
ña tūvi tandi'i ma ña ìyo ñuñivi chi'in andivi jā'a
Ndioo chi'in tu'un kà'an ra. Vati ma ña ndichin
ndè'o vitin tūvi yi jā'a ra, ta ch̀atiñu ra ma ña
töve ndichin ndè'o ora jätuvi ra yi niku.

⁴ Cha'a' ma ña chìnuni ma Abel, chā'ni ra iin
kiti sōkó ra kuenda Ndioo, ta ka'nuga ri takua

kàa ña sōkó ma Caín nuu Ndioo niku. Yakan va Ndioo kà'an ra ña iin ra ndaa kùu Abel, tajan ndāki'in ndio ra ma ña sōkó ra nuu ra. Yakan va ma ña jà'a Abel kàtitu'un yi nuu yo nda vitin jin cha chī'í ra, ti chìnuni ra tu'un Ndioo niku.

⁵ Cha'a' ma ña chìnuni ma Enoc, ndāki'in ndito ma Ndioo ra kuà'an ra chí'in ra, ikan na töve kuvi ra, ta na tüva ni nata'an na ra, ti kuà'an ra chí'in ra. Ta ma tutu Ndioo kà'an yi ña ora takä'an kundaka ma Ndioo ra ku'un ra chí'in ra, ma Enoc ji'na jāndomani ra ma Ndioo cha'a' ma ña chìnuni ra tu'un ra. ⁶ Va na küu ndomani ma Ndioo jà'a yo tuva töve chìnunio tu'un ra. Vati tu kùunio ki'vio iti' Ndioo, òyo yi ña chinuni va'a yo ña òyo ra, ta chà'a ra ma ña va'a kuenda ma ndian nànduku ra.

⁷ Cha'a' ma ña chìnuni ma Noé, ora kàtitu'un ma Ndioo nuu ra ma tava ni kuu niku ora takä'an koto ndaa va'a ra yi. Yakan va jāchi'in ndio ra ma ña kà'an ra ta kīcha'a ndio ra jà'a ndio ra ma varku, ikan na kuu kakú ra chí'in ñivi ra. Ta juuni cha'a' ma ña chìnuni ma Noé, jāna'a ra nuu tandi'i ma ñivi òyo ma ñuñivi ña ni kuvi na. Ta töve nī jachi'in na, ta chī'í na jā'a takuii. Yakan va Ndioo kāti ra ña iin ra ndaa kùu Noé kuenda ra cha'a' ma ña chìnuni ra.

⁸ Ta cha'a' ma ña chìnuni ma Abraham, ta ora kāna ma Ndioo ra, ta jāchi'in ra ma ña kà'an ra ta kēe ndio ra kuà'an ra nda nuu kàndii ma ñu'u' ña ni ku'va Ndioo nuu ra. Yakan kùu ma tundeeni ña ni ni'i ra niku. Tajan kēe ndio ma Abraham ma ñuu nuu òyo ra niku. Ta na töve nī chito ra ma ndanu kuà'an ra. ⁹ Ta cha'a' ma ña chìnuni ra, chīyo ra tava kùu ma ndian kīchi ma inga ñuu ma nuu ñu'u', ña chā'a ma Ndioo

tu'un nuu ra ña ni ku'va ra niku. Yakan va chīyo ra ma tichi ve'e ja'ma indukuni ma tava ma Isaac chi'in Jacob, vati ma tu'un ña chā'a ma Ndioo nuu Abraham, indukuni kùu yi takua ña jā'a ra chi'in ndrakan ndia. ¹⁰ Vati ma Abraham nduva'a kuii ndātu ra ña koo ra iin ñuu ña ni koo iti' nuu, vati ma ñuu ikan ni ndova'a va'a yi endeeni, ti ma Ndioo kùu ma ra ndiso tiñu cha'a' yi, ña chàkin ra ma ku'va yi ta jàva'a ra yi ndia.

¹¹ Ta ma Sara vaji ña kùu kuku'un ma se'an ta ma iian Abraham ya'a ga chicha ra, ta cha'a' ma ña chìnuni vi, kùu yi ña nī'i ma Abraham ma ñandee ra ña kùu chiyo se'e ra chi'in ña, vati chìnuni ra ti Ndioo kùu iin ra ndicha, ta ni jachinu ra ma tu'un ña chā'a ra nuu ma Abraham. ¹² Yakan va ma Abraham vaji ma kuiya nuu ndi'inia ìyo ra ña nduva'a kuii chicha ra, chāa ndio ma kivi ña chākoo nduva'a kuii kua'a' ñivi tata ra. Vati chākoo na tava kùu ma chele ìyo ma andivi chi'in tava kùu ma yuti ndi'ì ìyo ma yu'u tañu'u ña na kùu ka'vio ta'ii'in yi.

¹³ Tandì'i ma ñivi ña cha kā'in tu'un cha'a', cha chī'í na ta na töve nī ni'í na ma ña kàti ma Ndioo ña ni ku'va ra nuu na. Va cha'a' ma ña chìnuni na, kùtunini na ña iti' nuu ni kuu ma tava chā'a Ndioo tu'un nuu na. Yakan va chīsii na jà'a ma tu'un Ndioo ikan. Ta chànini na ña juuni maa na kùu ma ñivi vāchi koo nundani ma ñuñivi i'ya, ti kùu na tava kùu ma ndian ya'a kuà'an ni ma nuu yi. ¹⁴ Ta ma ndian kà'an takan jàna'a na na ña juuni chàkuu na nànduku na iin ñuu nuu kuu koo va'a na. ¹⁵ Tu nākanini na ma ita'vi cha'a' ma ñuu nuu chīyo na niku, ta va'a ga na chikoni'ì ndiko na ma ñuu ikan niku. ¹⁶ Va ma

ñivi ikan nduva'a kuii kùuni na iin ñuu nduva'a kuii vii koo na, va ma ñuu kàndii andivi kùuni na koo na. Yakan va ma Ndioo na töve kukanuu ra ña kà'an ra ña kùu ra Ndioo ma ñivi ikan. Vati cha jàva'a ra iin ñuu ka'nu nuu ni koo na.

¹⁷ Cha'a' ma ña chìnuni ma Abraham, ma ora kī'in ma Ndioo ku'va ra niku. Ta kī'in Abraham ma rase'e ra Isaac ña ni sokó ra ra ta ni ka'ni ra ra kuenda ma Ndioo. Yakan va cha iyo va'a ma Abraham ña ni sokó ra Isaac, ra uvanuu kùu se'e ra, vaji cha ch̀to ra ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu ra. ¹⁸ Ti te'en kà'an yi: "Isaac kùu ma ra ni ja'a ña ni kuita kuati ma tataun", kàti ma Ndioo chi'in ma Abraham. ¹⁹ Vati ma Abraham chā'a ra kuenda ña iyo ndatu Ndioo ña kùu janataku ndiko ra ma ndian cha chī'í. Yakan va ma Abraham nī'i ndiko ra ma rase'e ra. Va chi'in ña'a kùu kà'an yo ña Isaac kùu ra takua kùu iin ra nātaqu tañu ndian ndií niku.

²⁰ Cha'a' ma ña chìnuni ma Isaac, jā'íí ra ma nuu ma ndra se'e ra nani Jacob chi'in Esaú cha'a' ma ña ni kuu iti' nuu kuenda ndra. ²¹ Cha'a' ma ña chìnuni ma Jacob, ma ora ña chani kuvi ra, jā'íí ra ma nuu ma ta'ii'iin ma ndra se'e ma Kusé, ta tīndee ra ra chi'in ma nuu ma yutun vatun ra ta chūndaa ndio ra, tajan kīcha'a ndio ra jàka'nu ra ma Ndioo. ²² Cha'a' ma ña chìnuni ma Kusé, ma ora ña chani kuvi ra, kātitu'un ra nuu ma ndian israelita ña ni kee na ma ñu'u' Egiptu vaji kukueeni. Ta ndākoo ra iin tu'un ña kà'an yi, niyi iyo yi ña ja'a na chi'in ma iki ra, tuva cha chī'í ra.

²³ Cha'a' ña chìnuni ma tatá ma Moisés ma ora kākū ra, tīxe'e vi ra uni yoo, vati ndē'e vi ti iin pa'a vali nduva'a kuii vii kùu ra, ta na töve nī

yu'vi vi, vaji tāchi ma ra kùu rey tu'un ña ni ka'ni ra tandi'i ma ndra'ii kuati. ²⁴ Ta cha'a' ma ña chìnuni ma Moisés ma ora cha chīcha ra, na töve nī kuuni ra ña kà'an na ña ra se'e ma ñase'e ma Faraón kùu ra. ²⁵ Va'a ga, kùuni ra, ña ndè'e ra tundo'o indukuni chi'in ma ñivi kùuni ma Ndioo, kua ña kakuu nuu sii ni ra nundani te'en tikan ni, jà'a ra kuatini. ²⁶ Cha kāchin ra chi'in ma chinituni ra ña va'a ga nde'e ra tundo'o indukuni kua ni nde'e ma ra ni kuu Cristu, kua ma ña kusii ra cha'a' ma ña ya'aga va'a ta ya'vi ña iyo ma ñuu Egiptu. Vati endeeni ndātu ra ma ya'vi ña ni ku'va ma Ndioo nuu ra ma iti' nuu. ²⁷ Cha'a' ma ña chìnuni ma Moisés, yakan va ndākoo ra ma ñuu Egiptu ta kēe ra kuà'an ra, ta nī tukuii ndasii ra vaji kuxaan ma ra kùu rey chi'in ra. Yakan va jāndeeni ra jin najaga ta'an ra ti chìto ra ña Ndioo tindee ra ra, vaji na kùu nde'o ra.

²⁸ Cha'a' ma ña chìnuni ma Moisés, jā'a ra ma viko Pakua, ta tāchi ra ña na kosoyava na ma nii ma nani nuu iyo yuve'e na, ikan na töve nani ma tati chà'ni ñivi ma nī'iin ma ndra chīcha se'e nunuu ma ñivi israelita. ²⁹ Cha'a' ma ña chìnuni ma ñivi israelita, kuu chā'nda java vi ma tañu'u kua'á ma tava kùu iin ma ñu'u' ití ni. Ta juuni takan kùuni ma ndian iyo ñuu Egiptu ja'a na, va nī kùu yi, ti kakā'a na ma takuii. ³⁰ Cha'a' ña chìnuni ma ndian israelita, kāvanuu na ucha kivi ma ninii yu'u ma ñuu nàni Jericó, ta ora cha yā'a kāvanuu na, ndūva ma nama' ña kavanuu ninii yu'u ma ñuu ka'nu ikan.

³¹ Cha'a' ña chìnuni ma Rahab, ña'a tondo, na töve nī chi'an indukuni chi'in ma ndian na töve chìnuni iyo ñuan, vati chā'a ña chündixe'e ndra

israelita ndra kuànduku tu'un ñuu ikan, ta kī'vi ndra tichi ve'an.

³² ¿Niyi tiá ìyo yi ña ka'in?, kùuni ndo. Chìniñu'ugai tiaga tiempu tuva nàtu'in cha'a' ma ndra chìnuni tava kùu ma Gedeón, ma Barac, ma Sansón, ma Jefté, ma David, ma Samuel chi'in cha'a' ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo. ³³ Cha'a' ma ña chìnuni ma ndra'ya tu'un Ndioo, jākanaa ndra ora kānita'an ndra chi'in kua'a' va'a ma ñuu, ta jā'a ndra kua'a' va'a tiñu va'a kuenda ma ñivi, ta tandi'i ma ñivi nī'i na ña kāti ma Ndioo ña ni ku'va ra niku. Ta juuni kuu chāsi ndra ma yu'u ma ii'ii ndia. ³⁴ Ndā'va na ma ñu'ú nduva'a kuii tiin. Kākú na ña chani kuvi kuii na chi'in machiti nduva'a kuii xaan niku. Tāva na ma ña ndee na jin ya'a likite'en na, ta chāa na kūu na ma ndian ya'a ga va'a kanita'an ma nuu ìyo kuati. Ta jākanaa na ma ndra kùu jandaru kīchi ñuu chika kānita'an chi'in na. ³⁵ Ìyo ma ñivi ña'a nī'i ndito ndiko vi ma ñivi vi ndian kachī'í ña nātaku ndiko na.

Ta ìyo tuku ñivi ña jānde'e ñivi tundo'o na cha'a' ña chìnuni na tu'un Ndioo. Va nī kuuni na kakú na ta koo nuna na. Yakan va kachī'í na, ta takan kùu natakú ndiko na ta kūu chiyo va'a ga na tiaga iti' nuu. ³⁶ Ìyo ma ndian ndē'e tundo'o jā'a ma ñivi ña kā'an ti'ini na chata na, ta ìyo ma ndian kandō'o chi'in yo'o jā'a na, ta juuni ìyo ma ndian ndikun chi'in karena ña kī'vi na ma tichi vekaa ndia. ³⁷ Ta ìyo ma ndian kachī'í chi'in yuu, ta inga na tā'nda java ndaa na chi'in serruchu, ta ndian chī'í chi'in machiti xaan nduva'a kuii ndian. Va ma ndiakan chākunuu na te'en tikan ni, ta chāku'un na ñii mvechala a ñii tixu'uni.

Ta ya'a ga nda'vi na, ta ya'a kùuni ma ñivi ka'ni na na, ta xaani na na ndia. ³⁸ Ta ma ndiakan, vaji va'a ga na kua ma ñivi ìyo ñuñivi i'ya, ta chākunuu ku'u na takani tichi ku'u a chata yuku. Ta chīyo na tichi yavi yuti a tichi yavi yuu ni ndia. ³⁹ Vaji takan, nī'iin na na töve nī ni'i na ma ña kāti ma Ndioo ña ni ku'va ra, vaji ya'a ga ndòmani ma Ndioo cha'a' ma ña chìnuni na ma tu'un ra. ⁴⁰ Vati ma Ndioo kāchin ra iin ña va'a ga ña ni ja'a ra kuenda yo. Vati kuyanga ña jachinu ra ma tu'un kà'an ra ña ni ku'va ra nuu na nda kati ji'na kuti'vi yo chi'in na ndia. Ta takan kùuni Ndioo ña na koo ndaa ndisaa yo.

12

Na nde'o ma ña ja'a Jesuu ta chinunio ma ña kà'an ra

¹ Yakan va tava ka'iin kua'a' ñivi ña chìnuni ma tu'un Ndioo, iin na yatini nuu yo takua ka'iin viko. Ta ndiakan endee jàna'a na nuu yo naja kua kùu yo ora chinuni va'a yo tu'un ra. Yakan va na jaxiin yo ndisaa kuii ma ña jàtañu nuu yo chi'in ma kuati jà'a yo ña jàkanuu yi ma xinio. Ta na jandeenio ta tandikun yo ku'un yo ma iti' nuu. ² Ta na nde'e chi'in nuu yo ma ña jà'a Jesuu ta chinunio yi. Vati maa ra kùu ma ra ch̀to tuva ndicha ña chìnunio, ta juu ra kùu ma ra jàndondaa va'a ma anima yo tuva ndicha ña töve chìnuni va'a yo. Jesuu nduva'a ndē'e ra tundo'o ma ora ch̀taka ra ma nuu kruu, va na töve nī jachi'in ra yi, vaji iin tukanuu nduva'a kuii kùu yi cha'a' ma ña chī'í ra takan. Vati ora ya'a ndio ña ndē'e ra ma tundo'o, ikan ni ni'i

ra ma ña va'a, ta nduva'a kuii kichi sii kùuni ra ta chūnandi ra ma iti' chiyo kua'a ma Ndioo ma nuu chà'nda ra tiñu. ³ Yakan va na kuku'uni ndo cha'a' ma ña naja kua tā'an ma Jesuu niku, ña ya'a ga ndē'e ra tundo'o cha'a' ma ndian ya'a ga jà'a kuati. Yakan va tu kütatu ndo chi'in ma ña chìnuni ndo, ta ña mǎxii kuuni ndo ndia. ⁴ Vati ndyo'o takā'an chaa kivi ña ni kuvi ndo jà'a ña kùndeeni ndo ma kuati ña jà'a na chata ndo. ⁵ Ta cha nāani ndo niku ma tu'un ña chūndayu'u ma Ndioo ndo takua kùu ndo iin ma se'e ra. Ta te'en kà'an yi nuu ma tutu ikan:

Yo'o se'yu, iyo yi ña jachi'un tuva chūndayu'u ma Racha'nu Ndioo ma ña töve va'a jà'a ndo.

Ta töve maxii kùuni ndo ora jàkuninaa ra ndo ndia.

⁶ Vati ora chūndayu'u Ndioo ma ña töve va'a jà'a ndo,

ña'a jàna'a yi ña kùu ndo ma ndian kùuni ra nde'e ra,

ta ma ndyo'o ndaki'in ra ndo ña kùu ndo se'e ra, ta ndo'o ndo jà'a ra.

⁷ Yakan va na jandeeni ndo ma tundo'o ña jànde'e Ndioo ndo, ti takan jà'a ra chi'in ndisaa ndian kùu se'e ra. ¿A iyo iin ra kùu tatá ña töve chūndayu'u ma se'e ra ma ora jà'a na iin ma ña töve va'a?, kùuni ndo. ⁸ Vati tu ma Ndioo na töve chūndayu'u ra ndo ma tava jà'a ra chi'in iin se'e ra, kùuni yi ka'an yi ña yöve se'e ndicha ra kùu ndo, vati kùu ndo takua se'e nda'vi ndian töve tatá. ⁹ Va ma ora kùu yo ndiakwati niku, ma ndian kùu tatá yo ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, chūndayu'u vi cha'a' ma ña töve va'a jà'a yo, ta

tĩñu'u yo vi cha'a' ña takan jà'a vi chi'in yo. ¿A töve tiaga va'a ga ña na tiñu'u nduva'a kuii ga yo ma tatá yo, ra iyo andivi?, kùuni ndo. ¡Ti takan na kuu ni'o ña koo va'a yo! ¹⁰ Vati ma ndian kùu tatá yo iyo ma ñuñivi i'ya, chūndayu'u na yo ma ñuñivi kuiti kivi ña vèchi koo yo i'ya. Va chūndayu'u ra yo tava chànini ra ja'a ra yi. Va ma Ndioo chūndayu'u ra yo cha'a' ña ndicha kuii ma ña va'a ga kùu yi kuenda yo, ikan na jandakuu íi yi yo ma tava kùu ra. ¹¹ Ndicha va'a ña nda tundo'o nikuuni na töve sii kùunio jà'a yi ma ora kùcha'a yi nuu yo, vati nduva'a u'vi yi, vati ya'a ga sùtinio jà'a yi. Vati tu maa yo jandeeni yo cha'a' ma tundo'o ikan, ta takan kùu tu'va yo ma ña jàna'a yi ta kùu koo vii yo ta kùu koo yo ndian ndaa ndia.

Ya'a ga ndasii kùu yi kuenda yo tuva na töve jachi'o ma ña kà'an Ndioo

¹² Yakan va na jandochaa ndiko ndo ma nda'a' ndo ña ya'a ga chítatu chi'in ma kondo cha'a ndo, ti ya'a vita kùuni yi. ¹³ Ta na nanduku ndo ma iti' ndaa ña na ki'vi ndo, ikan na nda'a ma cha'a pe'lu ndo, ikan na tüva ga kuyakua yi tiá iti' nuu.

¹⁴ Na kunumi ndo koo vii va'a ndo chi'in tandi'i ma ñivi. Ta na koo íi ndo ndia. Vati ñi'in yo, na kùu nde'o ma Racha'nu, tuva na töve ndian íi kùu yo. ¹⁵ Na kunumini ndo, ikan töve ñi'in ndo kumani ma ñamani Ndioo ña chà'a ra nuu ndo, ikan na töve ñi'in ndo ndakuu xaan nduva'a kuii ndo, koto kùu ndo takua kùu iin yoku'u ña kee chiti uvanuu yi, ta jàtivi yi na, nda kati ch'í na jà'a yi. ¹⁶ Ta ñi'in ndo na jà'a ndo ñi'in nakuyi chi'in ma ñasi'i inga ra, ta tu jãña ndo

ña tiñu'u ndo ma ña íí, ti takan jā'a Esáu niku. Vati iini cha'a' ña chūnandi ra chāchi ra, vaji se'e nunuu kùu ra, ta sāma ta'an ra ma tundeeni chí'in yani ra ña ní ní'i ra nuu ma tatá ra niku. ¹⁷ Ta ndyo'o chito va'a ndo ma ora chāa ra ma nuu nda tatá ra ña kùuni ra ña ja'íí ma tatá ra nuu ra, va sōkonda'a ra ra, ta vaji nduva'a kuii chāku ra, tüva kuu ndova'a ndiko ra takua chíyo ra niku. ¹⁸ Ndyo'o na töve nī jayatin ndo ndo iin yuku ndichin, ma tava jā'a ma ndian israelita tatiempu. Ta ma yuku i'ya ndu'va kuitinia tīin yi ma nuu nduva'a kuii naa ma chata yi, ta nduva'a kuii chākin tiati ndia. ¹⁹ Vati juuni na töve nī chini ndo ma tati ma yutun tivi ni ma tu'un va'a ña kà'an ma Ndioo. Ta ma ndian chíni ma ña kà'an ma Ndioo, jānini na ña ikan, na tüva kà'an ga ra chí'in na. ²⁰ Vati na töve chāta'ani na ma ña kàti ra ña ìyo yi ña ja'a na ta ka'an ra te'en: “Ma ndian kùtaa iin cha'a' ma chata yuku ikan ìyo yi ña ka'nio na chí'in yuu a chí'in nduva, ndava nikuuni vaji kiti a ñivi kùu na.” ²¹ Ya'a ga nduva'a ndasii ma ñivi ña ndē'e vi ña kūu takan ta nda ma Moisés kīcha'a kà'an ra te'en: “Ya'a ga ndāyui ña yu'vī”, kàti ra.

²² Vati ndyo'o kuàjayatin ndo ndo ma chata inga tuku yuku ña nāni Sión chí'in ma tichi ñuu ka'nu kuenda ma Ndioo ìyo endeeni. Ta ma ñuu ikan ìyo yi andivi ta nāni yi Jerusalén. Ta ikan kùti'vi nduva'a kuii kua'a' mii tati va'a ña endee jàka'nu ndio na Ndioo. ²³ Ta juuni cha kuàjayatin ndo ndo ma nuu kùti'vi kua'a' ma ndian kùu se'e nunuu ma Ndioo, va ma ndian cha ìyo sivi ma andivi. Ta ikan kùti'vi ndo

chi'in Ndioo, ra jàkutuni ma kuati tandi'i ma ñivi, ta juuni kùti'vi ndo chi'in ma ndian va'a ndian chiyo tatiempu, ndian cha jāndondaa ma Ndioo ma anima. ²⁴ Ta ikan ndaa Jesuu ndia, ra jāndo'iin ra iin ma tu'un chaa chi'in ma nii ra choso yava ra chata yo, ña jānandoo ma kuatio. Ta nii ikan kùu ma ña va'a ga ña kà'an cha'a' yo kua ma nii ma Abel.

²⁵ Yakan va iyo yi ña kumi kuenda nduva'a kuii ndo ndo, ta jachi'in ndo ma tu'un ña kà'an rakà'an chi'in yo. Vati ma ndian na töve nī jachi'in ma ra kà'an ma ora chūndayu'u ra na ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. Ta ma ndiakan na töve nī kakú na. Ña'a kùuni yi ka'an yi ña juuni na kùu kakú yo tu kesiin yo ña jachi'o ma tu'un kà'an ma ra iyo andivi. ²⁶ Ma tiempu ikan ma tu'un ña kà'an ma Ndioo, jà'a yi ña taan ma ñu'u' ñuñivi i'ya, va ma vitin kà'an Ndioo te'en: “Inga cha'a' ndiko ni ja'i ña na taan na yöve ma nuñu'uni, vati juuni ni ja'i ña na taan ma andivi ndia”, kàti Ndioo, ²⁷ Ora kà'an ma Ndioo “inga cha'a' ndiko” takan, kùtuninio ña ni naa ndisaa kuii ma ña tūvi niku, va ma ña kùu kandaa ta kùu sama yi kua'a' va'a cha'a' ndanu nikuuni, yakani ni naa, ta ma ña na kùu kandaa ta na kùu sama yi ndanu nikuuni, na töve ni naa yi. ²⁸ Ni ku'va Ndioo ña na ki'vi yo nuu chà'nda ra tiñu. Ta ikan nī'iin na na kùu tavani'i na yo. Yakan va iyo yi ña ndakan yo ta'vindioo nuu ra cha'a' yi. Ta na jaka'nu yo ra ta tiñu'u yo ra ora jà'a yo tiñu kuenda ra, takua kùuni maa ra. ²⁹ Vati ma Ndioo yo kùu ja'a ra ña naa yo tava kùu iin ñu'ú ña chà'mi tandi'i nakuyi.

13

Naja kua ìyo yi ña ja'a yo ikan na kichi kusini ma Ndioo nde'e ra yo

¹ Koto ndākoo yo ña kùunio nde'o ma tandi'i ñivi, ta kùuni ndo nde'e ndo na tava kùu ma yani ndo. ² Koto nāani ndo ña kùuni ndo nde'e ndo ma ñivi chàa ma ve'e ndo, vati ìyo ma ndian jà'a takan, ta ni tōve nī chito na ña ndian chàa ve'e na kùu tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo. ³ Na kuku'uni ndo ña tìndee ndo ma ndian indii tichi vekaa, takua kùuni ndo ña indii ndo ma tichi vekaa chi'in na indukuni ndia. Na nakanini ta'an ndo cha'a' ma ndian nduva'a kuii ndè'e tundo'o, vati juuni maa ndo kùu nde'e ndo tundo'o iti' nuu ndia. ⁴ Tandi'i ndo ìyo yi ña tiñu'u ndo ma ñivi ndaka ndo ña kùu ñasi'i ndo, ta na kī'vi ndo kusu ndo chi'in nī'iin inga ñivi tanda'a chi'in inga na, ti koto jàkini ndo ma nuu chito kixi na, vati Ndioo ni jakutuni ra nda ndian ni kùuni ña tōve tiñu'u ndian tanda'a chi'in inga na, ta ndian kī'vi chi'in ñasi'i inga ra a chi'in ii inga ña'a ndia. ⁵ Tōve ìyo yi ña kuuni ga ndo nde'e ndo ma xu'un' ndo. Ta na kusii ndo chi'in ma tandi'i ndatiñu ña ìyo nuu ni ndo, vati ma Ndioo te'en kà'an ra: “Nī'iin cha'a' na ndākoi ñun ta na ndōo ma'iiun ndia”, kàti ra. ⁶ Yakan va chito yo ña ndicha va'a kùu ma tu'un kà'an yi i'ya:

Ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra tìndee yu'u,
ta tōve yu'vi ndè'i jin jà'a na kuati chatai.

⁷ Na kuku'uni ndo ma pato ndo ndian kàtitu'un tu'un Ndioo nuu ndo. Ta na ku'va ndo kuenda naja ìyo na. Ta takua chìnuni na tu'un Ndioo, ta takan maa ndo ìyo yi ña chinuni ndo tu'un ra

ndia. ⁸ Jesuu juuni indukuni kùu ra ma ra ìyo iku, ta vitin, ta iti' nuu ndia. ⁹ Koto chinuni ndo cha'a' ma tu'un siin siin kà'an ña töve va'a jàna'a ma inga na. Va'a ga ña chìnunio ma ñamani ña chà'a Ndioo nuu yo chi'in ndisaa anima yo kua ma ña chìnuni yo ña cha'nu ma anima yo chi'in ndayu ña chà'a ñivi ña na ndova'a yo kuenda Ndioo ora chàcho yi. Ma ndayu ikan töve tindee yi ma ndian chàchini yi.

¹⁰ Vati ìyo iin nuu naa nuu yo. Ta ma nuu naa ikan, na kùu kachi ma ndra kùu sutu yi, ndra jàka'nu Ndioo ma tichi ma veñu'u íí ña chíyo tatiempu. ¹¹ Vati ma ra kùu sutu ka'nu ña kuxini nuu tiaga ma sutu, chùnda'a ra nii ma kiti ma tichi veñu'u íí ña sokó ra yi, ikan na kindaa ma kuatio. Va ma kuñu ma kiti ikan kayu yi nuke'e tichi ku'u. ¹² Yakan va juuni takan tā'an Jesuu ora chí'í ra, ta na töve nī chí'í ra ma tichi ma ñuu ka'nu niku, ti chí'í ra tichi ku'u iti' chata ma kora ñuu. Ta takan ta'an ra ikan na jà'íí ra ma ñivi ìyo ñuu chi'in ma nii ra. ¹³ Yakan va na ku'un yo chí'in ma Jesuu ma tichi ku'u ta na nde'o tundo'o ma takua tā'an ra niku. ¹⁴ Vati ma ñuñivi i'ya na töve iin ma ñuu ña ni koo indeeni kùu yi vati nànduku yo inga ñuu ka'nu ña ni koo iti' nuu. ¹⁵ Yakan va nani ora ìyo yi ña jaka'nu yo ma Ndioo cha'a' ma Jesuu. Ma tu'un ña kà'an yo chí'in ma Ndioo kùu yi iin ña sòkó yo nuu ra. Yakan va na jaka'nu yo ma Ndioo chí'in tu'un kà'an yo. ¹⁶ Koto nāani ndo ña jà'a ndo ma ña va'a, ta nata'vi ndo ma ndatiñu ndo chí'in ma inga na. Vati ma ña jà'a ndo i'ya kùu yi takua iin ña sòkó ndo nuu Ndioo, ta chàta'ani ra yi.

17 Ta na jachi'in ndo ma ña kà'an ma ndian chà'nda tiñu nuu ndo ta chinuni ndo ma ña kà'an na. Vati ndiakan kùu ma ndian endee töve nìndee ña jakuenda na ndo ta chìto na ña iyo yi ña ka'an na nuu Ndioo cha'a' ndo iti' nuu. Yakan va na kunumi ndo jà'a ndo ma tiñu ña tachi na nuu ndo koto kànita'an yu'u ndo chi'in na, ikan na sii kùuni na ora jà'a na yi. Vati tu kanita'an yu'u ndo chi'in na, töve va'a yi kuenda ndo.

18 Na ka'an ndo nuu Ndioo cha'a' ndi. Ta cha chìto va'a ndi ña va'a chànini ma chinituni ndi ta kùuni ndi ja'a ndi ña va'a chi'in ndisaa ñivi. 19 Chikan chi'in yu'i ña na ka'an ndo chi'in ma Ndioo cha'i, ikan na ku'va ra ña na numini chikoni'i ndioi koi chi'in ndo.

Tu'un nuu ndi'inia

20 Ma Ndioo, ra chà'a ña na koo vii yo, ra jānataku ma Racha'nu chito'o yo Jesuu ora chī'í ra niku, ma ra kùu pato yo ti kumi ra yo takua ja'a na chi'in mvechala, ta ra jāndo'iin tu'un ra chi'in yo endeeni cha'a' nii ra. 21 Na jandondaa ra ndo, ikan na kuu jatiñu va'a ndo, ta na kuu jachinu ndo ndisaa tiñu takua kùuni maa ra. Ta na kùu ndisaa tiñu ña ja'a ra chi'in ndo, takua kùu iin ña chāta'ani ra cha'a' Jesucristu. Ti rakan kùu ma ra ya'a tacha ta ka'nu endeeni ña iyo andivi. Ta takan na kùu yi. Amén.

22 Ndyo'o yanì, jàninì ndo ña na ni'i ndo chi'in anima va'a ndo ma ita'vi tu'un ña tai kuenda ndo, ikan na sii kuuni ndo ja'a yi. 23 Na koto va'a ndo ña ma ra yanio Timoteu chàkuu nuna ra vitin. Tu kichaa ra numini, ni kundakai ra ku'in kunde'i ndo chi'in ra.

²⁴ Na kaña'a ndo chi'in ndisaa kuii ma ndra chà'nda tiñu nuu ndo chi'in tandi'i ma ndian iyo ma ñuu nuu chà'nda Ndioo tiñu ndia. Ma ndra iyo ñuu Italia, kùuni na tachi na tu'un ña kaña'a na chi'in ndo ndia.

²⁵ Na ku'va ma Ndioo kua'a' va'a ñamani ra nuu tandi'i ndo. Ta takan na kuu yi. Amén.

Zacatepec Mixtec NT
Mixteco, Santa María Zacatepec: Zacatepec Mixtec
NT New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Santa María Zacatepec

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

55b3808f-9cd0-5da9-90f0-a96c172e0e02